

Analýza dopadov a príležitostí z ďalšieho rozširovania Európskej únie pre Slovenskú republiku s osobitným dôrazom na integráciu Ukrajiny

Vypracoval: Úrad podpredsedu vlády SR pre Plán obnovy a znalostnú ekonomiku v spolupráci s ústrednými orgánmi štátnej správy SR

Obsah

Úvod	3
I. Odporúčania pre vecne príslušné ministerstvá a nimi riadené organizácie	5
II. UA ako potenciálny člen EÚ	7
III. Vybrané sektory ekonomiky SR a UA	12
IV. Význam a perspektívy zamestnávania občanov UA v SR	16
V. Vplyvy na štátny rozpočet SR/ Vplyvy na makroekonomickú nerovnováhu.....	25
VI. Zahraničný obchod SR a UA.....	27
VII. Rozpočet EÚ v perspektíve k rozširovaniu o UA.....	38
Zoznam bibliografických odkazov	44
Zoznam použitých skratiek.....	45
Zoznam neuzavretých bilaterálnych dohôd s UA	48

Úvod

Dokument je vytvorený na základe uznesenia vlády SR, č. 587 z 2. októbra 2024 a napriek tomu, že EÚ udelila štatút kandidátskej krajiny viacerým potenciálnym členom EÚ, zaoberá sa výlučne UA. Prílohou dokumentu je vypracovaná analýza MPRV SR, ktorá vyplýva z úlohy číslo 11. rozpracovaného programového vyhlásenia vlády 2023-2027 za oblasť pôdohospodárstva a rozvoja vidieka. Rozširovanie EÚ má vždy výrazný dopad nielen na samotnú EÚ, ale aj na krajiny, ktoré sa na vstup pripravujú. Každé rozšírenie prináša nové výzvy a príležitosti, ktoré vyplývajú z jedinečných faktorov a okolností konkrétnych krajín, ktoré sa stávajú členmi. Spomedzi kandidátskych krajín má UA strategický význam, čo ju predurčuje na prioritu v rámci rozvojových a kooperačných aktivít. Ako jediný priamo susediaci štát SR medzi kandidátskymi krajinami na vstup do EÚ ponúka výnimočný priestor na intenzívnu cezhraničnú spoluprácu a spoločné projekty. Navyše, ako najväčšia kandidátska krajina disponuje značným geopolitickým a ekonomickým potenciálom, ktorý môže pozitívne ovplyvniť nielen región, ale aj širší európsky priestor. **Ekonomický vplyv UA ako kandidátskej krajiny sa začne prejavovať už niekoľko rokov pred jej oficiálnym vstupom do EÚ**, čo SR poskytuje príležitosť včas využívať tento potenciál.

Osobitnú pozornosť si zasluhuje oblasť poľnohospodárstva, ktorá predstavuje jeden z kľúčových pilierov ukrajinskej ekonomiky. UA disponuje mimoriadne priaznivými agroekologickými podmienkami, vrátane mierneho klimatického pásma a vysoko úrodných černoziem, ktoré pokrývajú približne dve tretiny jej územia. Integrácia UA do jednotného trhu EÚ bude mať významné dopady aj na slovenský agropotravinársky sektor. Na jednej strane vytvára priestor na intenzívnejšiu spoluprácu, technologický transfer a nové obchodné väzby, na druhej strane kladie dôraz na nutnosť zvýšiť konkurencieschopnosť slovenského poľnohospodárstva a jeho spracovateľského reťazca. SR môže prostredníctvom cielej spolupráce, najmä v oblasti spracovania, efektivity dodávateľských reťazcov a podpory diverzifikácie pestovaných plodín, získať výhodné postavenie pri formovaní poľnohospodárskej politiky v širšom regióne. Aktívna účasť SR na obnove lesníckeho sektora UA a podpora jej prístupového procesu zároveň môžu prispieť k lepšiemu postaveniu slovenských subjektov na ukrajinskom trhu v budúcnosti.

Z tohto dokumentu vyplýva nasledovných **šesť zhrnutí**:

- 1. Proces integrácie UA do EÚ už začal** a závisí od SR, do akej miery dokáže kontrolovať dôsledky, ktoré tento proces prinesie. Je nevyhnutné, aby SR už teraz začala intenzívne pripravovať stratégie na zvládnutie výziev spojených so vstupom UA do EÚ. Tento čas by mal byť využitý na identifikáciu a maximalizáciu výhod, ktoré by mohli vyplynúť z integrácie, ako aj na predvídanie a zmierňovanie potenciálnych rizík. Prípravy na tento proces zahŕňajú nielen ekonomické a obchodné prispôsobenie, ale aj strategické plánovanie v oblasti bezpečnosti, politiky kohézie a ďalších sektorov, ktoré môžu byť ovplyvnené.
- 2. Vzhľadom na verejné výdavky a odhadované príjmy spojené s integráciou ukrajinských občanov na Slovensku v dôsledku vojnového konfliktu v rokoch 2022 – 2024 sa na základe odhadovaných príjmov IFP predpokladá, že celková rozpočtová bilancia Slovenskej republiky v súvislosti s utečencami nebude záporná.** Prítomnosť osôb so štatútom odídencu zároveň doteraz umožňovala čerpať finančnú podporu priamo z fondov EÚ, ktoré znížili negatívny dopad výdavkov na rozpočet SR.
- 3. Občania z UA predstavujú významný zdroj potenciálnej pracovnej sily na obsadenie voľných pracovných pozícií, ktoré nie je dlhodobo možné obsadiť domácou pracovnou silou**, či už ide o nekvalifikovaných, ale najmä kvalifikovaných pracovníkov. **Je preto nevyhnutné identifikovať spôsoby, ako efektívne integrovať občanov z UA, najmä, nie však výlučne, v prihraničných regiónoch.** Prihraničné regióny ako Košický a Prešovský kraj môžu byť pre občanov z UA atraktívne vďaka geografickej blízkosti k ich domovine, čo umožňuje ich dochádzanie za prácou aj bez presídlenia. Takýto prístup môže prispieť k rozvoju regiónov, posilniť ekonomiku a podporiť udržateľný rozvoj pracovného trhu.

Jednou z možností na podporu pokrytia potrieb pracovného trhu a zvýšenie konkurencieschopnosti slovenskej ekonomiky môže byť aj zrýchlenie procesu uznávania kvalifikačných predpokladov pre regulované povolania občanov z Ukrajiny.

4. Podľa predbežných odhadov by nemala SR kvôli vstupu UA do EÚ prejsť do stavu čistého prispievateľa do rozpočtu EÚ. Je však vysoko pravdepodobné, že SR, rovnako ako všetci čisti prijímatelia z rozpočtu EÚ, bude disponovať nižším podielom finančných prostriedkov z kohéznej politiky. **Na úrovni EÚ bude nevyhnutné prehodnotiť Spoločnú poľnohospodársku politiku členských štátov,** ktorá bude musieť prispôbiť svoje priority a výdavkové kapitoly novým podmienkam. Tieto zmeny budú zásadné pre úspešnú integráciu UA a zabezpečenie stability EÚ. SR má príležitosť získať zdroje z nástroja CEF, ktoré podporia prepojenosť EÚ aj cez územie SR s UA.

Zásadným krokom pre SR bude kvalitná príprava projektov s cieľom využiť možnosti zo zdrojov osobitných finančných nástrojov EÚ, ako je CEF, ktoré podporia prepojenosť medzi EÚ a UA cez územie SR. Prioritou ostáva dokončenie chýbajúcich dopravných prepojení v rámci EÚ medzi Poľskom, SR a UA, konkrétne cestných úsekov D1 a R4, a modernizácia železničnej infraštruktúry smerom na UA. Vzhľadom na súčasnú geopolitickú situáciu a revíziu TEN-T nariadenia v roku 2024, ktorá rozširuje transeurópsku dopravnú sieť o nové cesty a železnice optimalizované aj pre vojenskú mobilitu, by mala SR proaktívne využívať aj dostupné možnosti dvojakeho využitia infraštruktúry na posilnenie civilnej a vojenskej mobility.

5. Otvorenie nových obchodných možností a prístup k širšiemu trhu práce prispievajú k rastu slovenskej ekonomiky, čo by vyvážilo pokles finančných prostriedkov z Kohézneho fondu. Vstup UA do EÚ predstavuje významné príležitosti pre sektor stavebníctva, automobilovej výroby, strojárstva a hutnícky priemysel. Pre slovenský automobilový a strojársky sektor tento vstup predstavuje príležitosť na import lacnejších produktov, ktoré vstupujú do automobilovej výroby. Rovnako aj pre hutnícky priemysel existuje potenciál navýšenia importu železnej rudy a bitúmenového uhlia z UA vďaka pravidlám jednotného trhu. Vstupom UA môžu prihraničné regióny zažiť obdobný rozvoj, ako prihraničné regióny AT po vstupe SR a HU do EÚ.

6. V oblasti poľnohospodárstva UA najviac konkuruje SR pri pestovaní obilnín a olejnin. Vysoká sebestačnosť UA v oblasti poľnohospodárskeho sektora predstavuje pre SR významnú konkurenciu, ktorú bude potrebné zohľadniť pri plánovaní ďalšieho rozvoja. SR sa musí pripraviť na silnú konkurenciu a byť ochotná prispôbiť časť svojej poľnohospodárskej výroby produktom, ktoré majú vysoký exportný potenciál na UA. Je potrebné v spolupráci s EK vytvoriť nástroje a pravidlá pre rovnomerné rozdelenie prepravných tokov obidvomi smermi na už existujúce prekladiskové terminály v SR a UA. Zároveň v súvislosti so záujmami ochrany vnútorného trhu SR, musí byť vynaložené úsilie najmä na podporu sebestačnosti SR.

I. Odporúčania pre vecne príslušné ministerstvá a nimi riadené organizácie

1. **Podporovať vstup UA do EÚ** na základe úplného splnenia všetkých *acquis communautaire*.¹
2. **Zameriť sa na medziregionálnu spoluprácu so Zakarpatskou oblasťou**, ktorá vďaka geografickej blízkosti predstavuje významnú príležitosť pre mobilitu pracovnej sily, podnikateľské príležitosti a cezhraničné investície.
3. Identifikovať faktory ovplyvňujúce rozhodovanie Ukrajincov o dlhodobom zotrvaní v SR, **analyzovať existujúce prekážky a presadiť opatrenia na ich odstránenie** s cieľom podporiť integráciu a tým zvýšiť atraktivitu SR na dlhodobý pobyt.
4. **Zmapovať profesie s vysokým podielom zamestnancov v SR v pred dôchodkovom veku do roku 2035**, kde na potrebný rozsah generacej obmeny nebude stačiť domáca pracovná sila, a kde je najviac potrebné zapojenie imigrantov. Je potrebné identifikovať kroky na informovanie odídencov z UA (i vnútorne presídlených do Zakarpatskej oblasti) o profesiách s dobrou perspektívou zamestnania v SR a možnostiach získania či doplnenia kvalifikácie.
5. **Zvýšiť dostupnosť a skvalitniť jazykovú prípravu pre Ukrajincov a príslušníkov iných krajín v slovenskom jazyku** s cieľom zvýšiť ich uplatnenie na slovenskom trhu práce.
6. **Zabezpečiť efektívnejšie prepojenie informačných systémov štátnych inštitúcií** (napr. Ministerstva vnútra SR, Ministerstva školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR a Sociálnej poisťovne) a rozšíriť ich dostupnosť pre všetky regióny, mestá a obce s cieľom lepšej dostupnosti dát potrebných pre tvorbu, implementáciu a hodnotenie migračných politík, ako aj pre efektívne zabezpečovanie služieb poskytovaných regionálnou a miestnou samosprávou obyvateľom žijúcim v ich území.
7. **Vypracovať detailnú predikciu potenciálnych budúcich príjmov a výdavkov verejných financií na najbližších desať rokov** pri rôznych scenároch vývoja zotrvania a integrácie ukrajinských občanov v SR.
8. **Identifikovať spôsoby spolupráce SR a UA v odvetví IT, leteckého a vesmírneho priemyslu**, v ktorom má UA veľmi dobre rozvinuté kapacity, ktoré zvýšia konkurencieschopnosť ekonomiky SR.
9. **Osobitnú pozornosť si vyžaduje poľnohospodársky a potravinársky sektor**, kde je nevyhnutné zachovať alebo zvýšiť konkurencieschopnosť voči ukrajinským produktom (napr. podpora diverzifikácie pestovaných plodín, investície do výskumu a vývoja či podpora propagácie slovenského poľnohospodárstva a slovenských potravín).
10. Podporiť ostatné slovenské sektory, **ktoré budú významne dotknuté zvýšenou konkurenciou** zo strany ukrajinských firiem po zjednodušení ich prístupu na spoločný trh EÚ, ako napríklad slovenský

¹ **Acquis communautaire** sa používa na označenie celého právneho systému EÚ, t.j. nielen záväzných právnych aktov, ale aj rôznych princípov, politík, záväzkov a cieľov prijatých v rámci EÚ a obsiahnutých predovšetkým v zmluvách, legislatíve a rozhodnutiach Súdneho dvora EÚ. Pre štát, ktorý sa chce stať členom EÚ, je prvým predpokladom prevzatie *acquis communautaire* a zosúladenie svojho vlastného právneho systému s ním. Dostupné na: <http://eu.euroiduris.sk/pre_pedagogov/zakladne_pojmy>

železničný nákladný sektor (preprava a prekládka), ktorý na základe vyčíslených odhadov môže byť zásadne negatívne ovplyvnený.

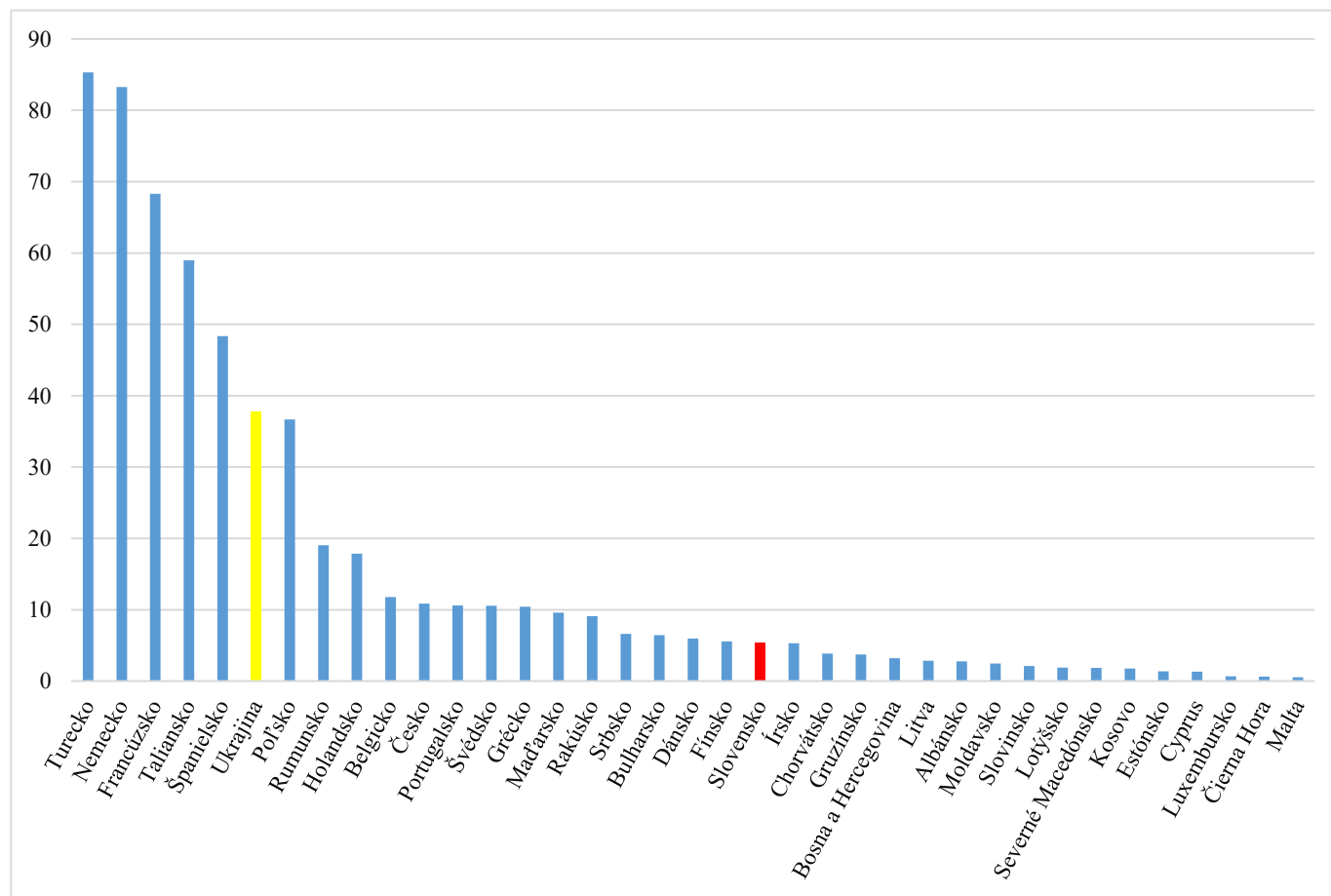
11. **Uzavrieť vyjednávanie bilaterálnych dohôd medzi SR a UA**, ktoré vyplývajú zo spoločných rokovaní vlády SR a kabinetu ministrov UA, v kompromisnom znení akceptovateľnom pre SR, EÚ aj UA (zoznam dohôd sa uvádza na poslednej strane dokumentu).
12. **Identifikovať strategické, cezhraničné a pre rozvoj dôležité projekty medzi SR, Poľskom a UA**, ktoré by v budúcnosti mohli byť spolufinancované z programov EÚ na roky 2028-2034 (napr. CEF alebo Interreg).
13. **Podporiť prijatie občanov z UA a podnikateľov so sídlom v UA** za rovnakých podmienok ako občanov a podnikateľov zo SR (rovnaké práva aj povinnosti).
14. **Zohľadniť potreby cudzincov a ľudí s iným dominantným jazykom než slovenským** pri nastavovaní legislatívneho rámca upravujúceho komunikáciu štátnych orgánov, orgánov miestnej samosprávy a iných orgánov verejnej správy či samotnej strategickej komunikácii štátu (napr. dostupnosť **webovej stránky inštitúcie pre obyvateľov s iným než slovenským dominantným jazykom aj v anglickom preklade**).
15. **Spolupracovať s UA na zabezpečení strategických nerastných surovín** (železná a mangánová ruda, kremenné suroviny, kremíkový kov) s dôrazom na nové ložiská mimo zóny konfliktu pre posilnenie dodávateľských reťazcov slovenského priemyslu a podporu zelenej transformácie.
16. **Podporiť cezhraničnú spoluprácu medzi SR a UA v oblasti geologického prieskumu nerastných surovín so zameraním na výmenu skúseností a geologických dát.**
17. **Zriaďiť medziodborovú pracovnú skupinu** zameranú na identifikáciu príležitostí v oblasti kritických surovín a sanácie, ktorá bude **koordinovať spoluprácu s ukrajinskými partnermi** a investovať do výskumných a inovačných projektov zameraných na efektívne metódy sanácie a spracovania kritických surovín.
18. **Predložiť návrh na vytvorenie spoločného podniku SR a UA železníc** pre oblasť nákladnej dopravy, ktorý bude využívať prekládkovú kapacitu rovnomerne na slovenskom a ukrajinskom území a zároveň zabezpečiť prepravu zvýšených objemov komodít oboma smermi.

II. UA ako potenciálny člen EÚ

Prípád UA ako potenciálneho člena EÚ je špecifický z mnohých dôvodov. Aktuálne na jej území prebieha vojna v plnom rozsahu, počas ktorej sa snaží krajinu obnovovať, ale aj reformovať. Za zmienku stojí, že od podania prihlášky do EÚ vo februári 2022 vo veľmi krátkom čase nasledovalo udelenie kandidátskeho štatútu, otvorenie prístupových rokovaní a prvá medzivládna konferencia. Vojna na UA a následné kroky odblokovali dlho zamrznutú politiku rozširovania EÚ, ktorá musela na prihlášku zo strany UA reagovať. Táto situácia opäť upriamila pozornosť aj na krajiny západného Balkánu, ktorých prístupové procesy stagnovali. Teraz aj ony museli začať „bojovať“ o pozornosť EÚ, ale zároveň sa aj snažiť, aby eliminovali zaostávanie za UA, ktorá nasadila vysoké tempo.

UA sa radí na 6. miesto medzi kandidátskymi krajinami a krajinami EÚ podľa počtu obyvateľov. Z kandidátskych krajín je po TR druhou najľudnatejšou krajinou, s populáciou približne 37 mil. obyvateľov. Ak by sa UA pridala do EÚ, išlo by o nárast obyvateľov o 9 % pre EÚ (porovnateľný nárast ako pri vstupe PL do EÚ), čo predstavuje väčší nárast potenciálnej dostupnej pracovnej sily ako pri iných kandidátskych krajinách s výnimkou TR.

Graf 1: Populácia kandidátskych krajín a krajín EÚ za rok 2023 (v miliónoch)

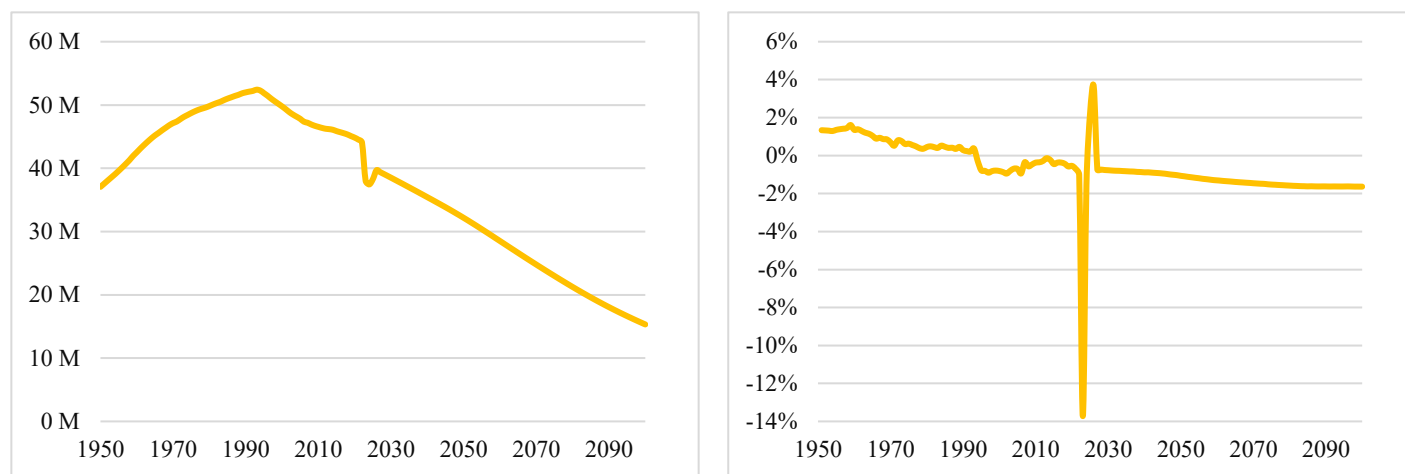

Zdroj: Svetová banka, Dostupné na: <<https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?end=2023&start=2023>>

Je potrebné zdôrazniť, že UA čaká veľká demografická kríza v dôsledku vojny a následného odlivu obyvateľstva do susedných krajín EÚ. Začiatkom roka 2022, ešte pred vypuknutím konfliktu, mala UA viac ako 44 mil. obyvateľov. V roku 2023 tento počet klesol o 14 % na približne 38 mil. Podľa prognóz OSN bude počet obyvateľov UA naďalej klesať a do roku 2050 sa zníži na 32 mil.

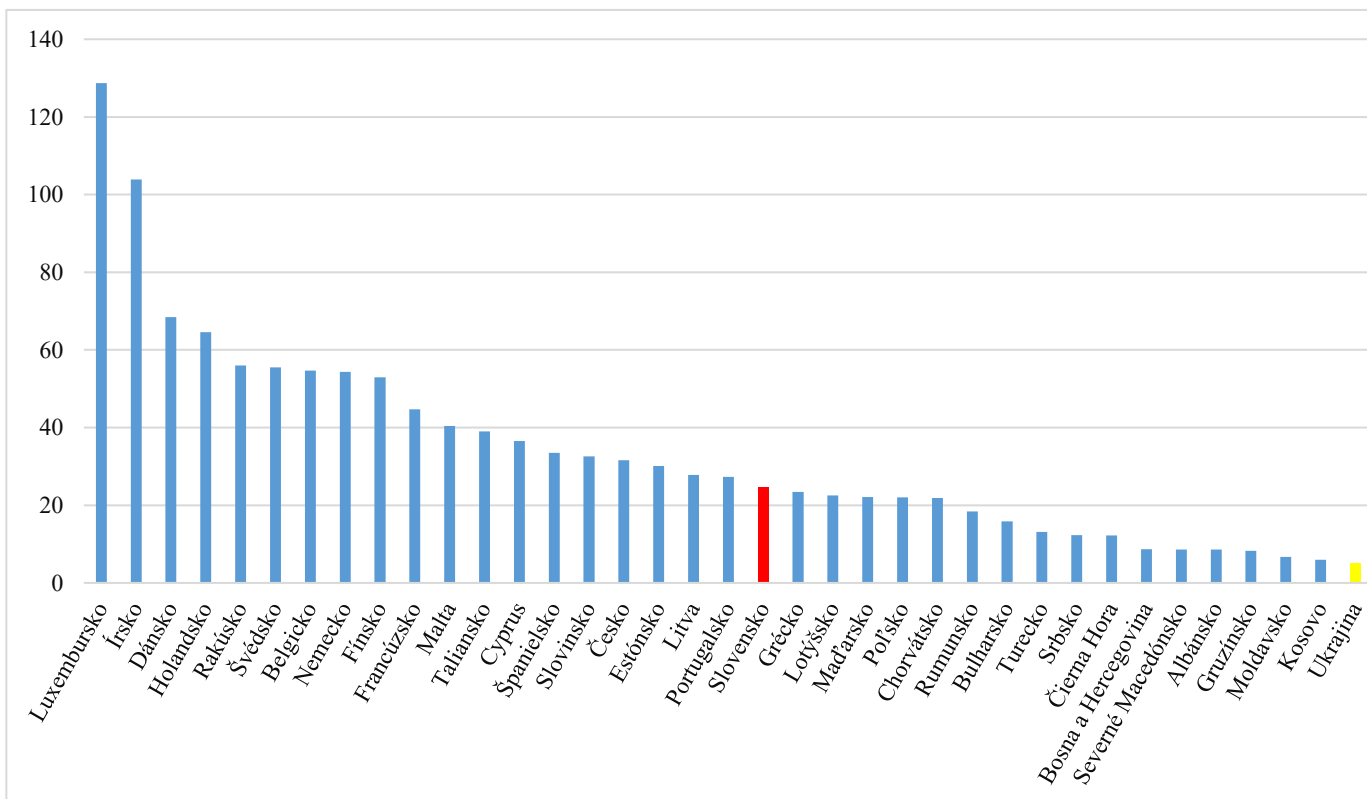
Demografický pokles znamená, že UA sa počas obnovy infraštruktúry bude musieť vysporiadať s nedostatkom pracovnej sily. Táto situácia však zároveň predstavuje príležitosť pre krajiny EÚ, ktoré sa môžu do procesu obnovy a rekonštrukcie aktívne zapojiť.

Graf 2: Vývoj populácie UA (vľavo) a ročná percentuálna zmena populácie (vpravo) podľa predikcií OSN

Zdroj: OSN, Dostupné na: <<https://population.un.org/wpp/>>

Graf 3: HDP na obyvateľa, bežné ceny v USD za rok 2023 (v tisícoch)

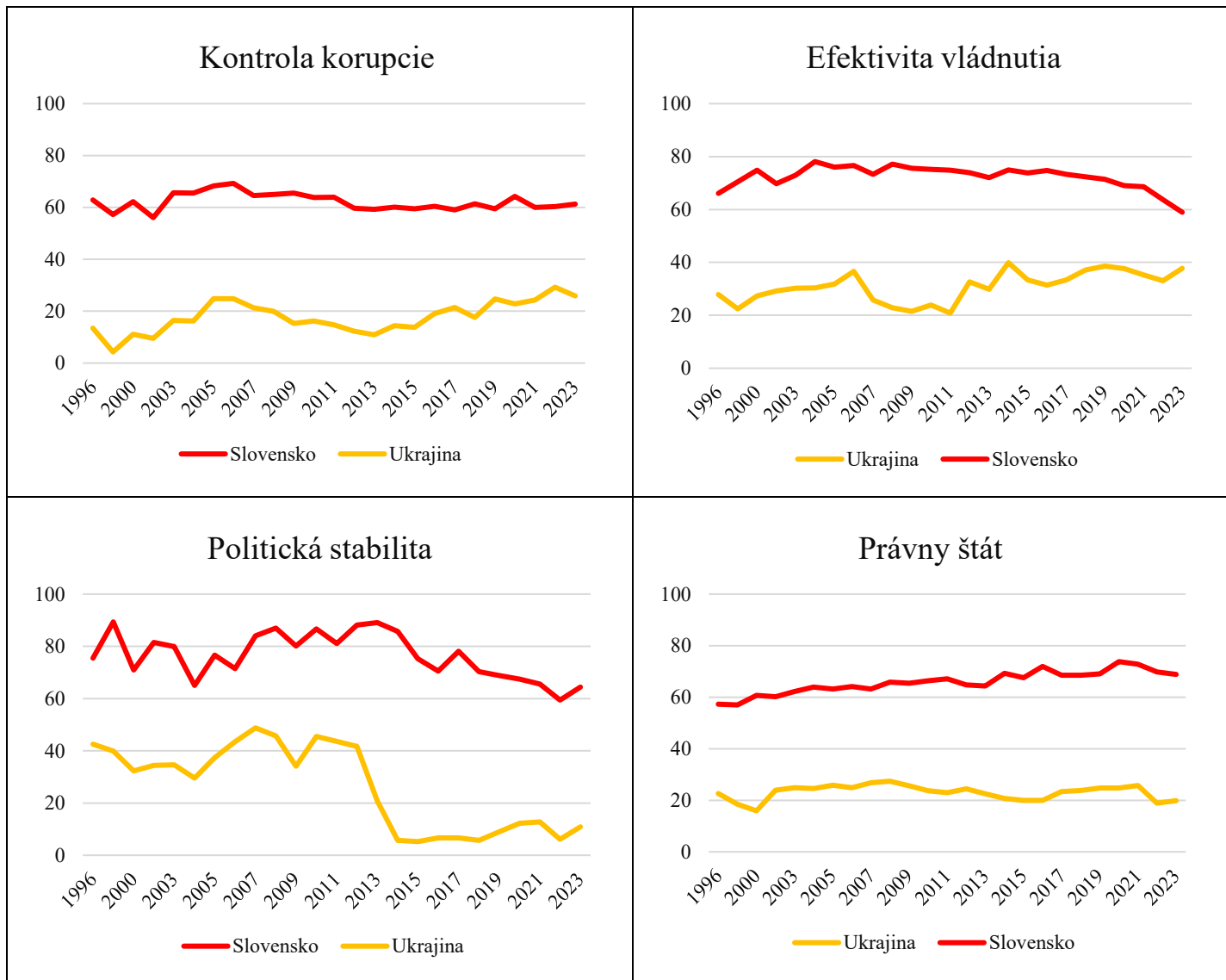

Zdroj: Svetová Banka, Dostupné na: <<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?locations=UA>>

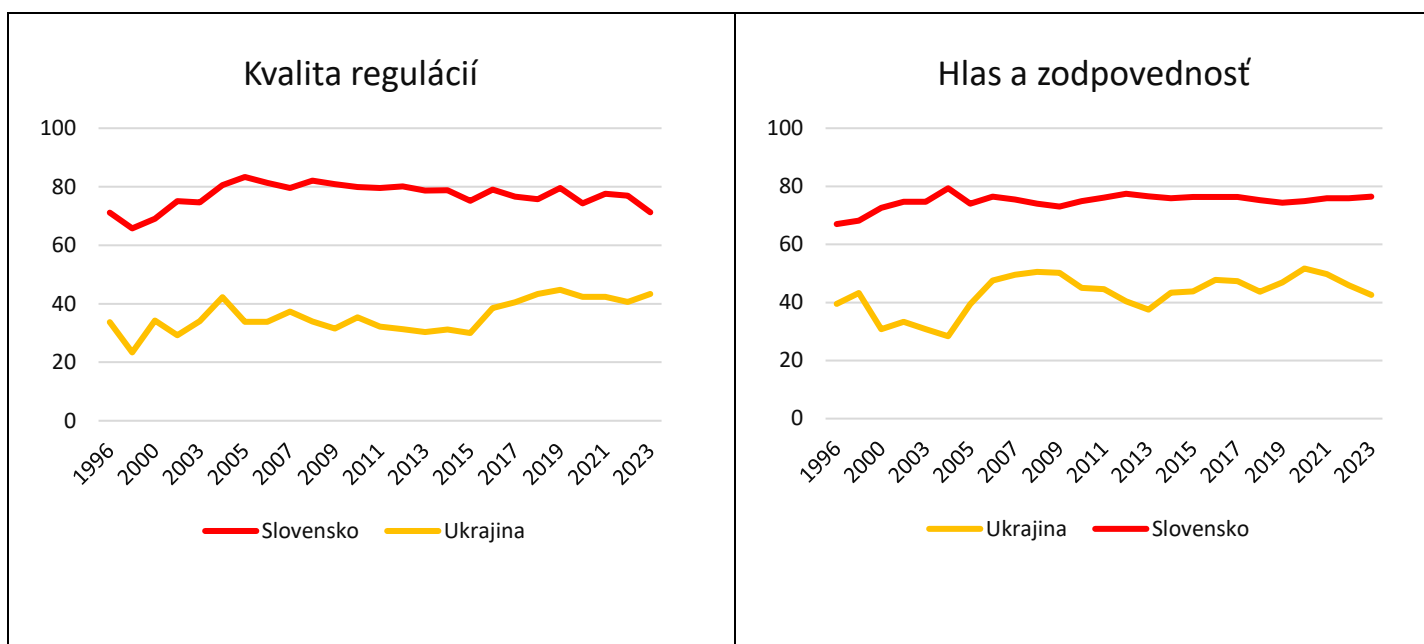
Z ekonomického hľadiska sa UA radí medzi najchudobnejšie krajiny v Európe s HDP na obyvateľa vo výške 5069 USD. Existuje viacero dôvodov pre slabý výkon ukrajinskej ekonomiky. Hlavným externým faktorom bola ruská vojenská agresia v roku 2014, ktorá viedla k okupácii približne 7 % ukrajinského územia, vrátane Krymu a časti Donbasu.

Táto situácia viedla k strate obyvateľstva, kľúčových priemyselných kapacít a prírodných zdrojov, vrátane Čierneho mora. Zároveň výrazne oslabila dopravný a tranzitný potenciál krajiny, pričom oblasti blízke frontovej línii sa stali menej bezpečnými a stratili atraktivitu pre investorov.²

Graf 4: World Governance indicators UA a SR

²AKHVLEDIANI T.,MOVCHAN V., The Impact of Ukraine's Accession on the EU's Economy, 2024, ISSN 2228-2068, Dostupné na: < <https://cpmr.org/wpdm-package/cpmr-study-impacts-of-enlargement-on-cohesion-policy-and-the-eu-regions-april-2024/?wpdm=37681&ind=1712648197999> >

Zdroj: Svetová banka, Dostupné na: <<https://www.worldbank.org/en/publication/worldwide-governance-indicators/interactive-data-access>>

Dôležitým vnútorným faktorom v prípade UA je aj nízka produktivita práce, na ktorú okrem iného negatívne vplyva relatívne vyššia miera korupcie, politická nestabilita a neefektívna regulácia.

Na základe WGI je možné porovnať kvalitu správy vecí verejných medzi krajinami. WGI je založený na šiestich dimenziách riadenia pre viac ako 200 ekonomík: hlas a zodpovednosť, kontrola korupcie, kvalita regulácií, právny štát, politická stabilita, efektivita vládnutia. V týchto indikátoroch, ktoré zostavuje Svetová banka, je viditeľný rozdiel medzi SR a UA vo všetkých oblastiach. Predovšetkým sa jedná o oblasti právneho štátu a politickej stability.

Pri porovnaní podmienok, za akých SR a UA žiadali o vstup do EÚ, je zrejmé, že UA vstupuje do prístupového procesu z objektívne menej priaznivej východiskovej pozície. V roku 1996 sa SR umiestnila v 71. percentile v oblasti kvality regulácií (inak povedané, 71% krajín vo svete bolo vtedy na tom horšie ako SR), UA sa v roku 2023 nachádzala v 43 percentile. Pri indikátore vládnej efektívnosti sa SR nachádzala v 66. percentile, UA v 37. percentile v roku 2023. UA musí zrýchliť reformy právneho štátu, aby splnila minimálne požiadavky na vstup do EÚ. Pri aktuálnom tempe by dosiahla minimálnu úroveň z krajín, ktoré vstupovali v rokoch 2004 – 2013 až v roku 2032.

Produktivita práce v UA predstavovala v roku 2023 vyše 10 % z nemeckej produktivity. Zatiaľ čo produktivita práce SR v čase, keď požiadala o vstup do EÚ, bola na úrovni vyše 25 % a počas vstupu dosiahla vyše 30 %. Samotné potvrdenie vstupu UA do EÚ bude znamenať stabilnejšie a predvídateľnejšie inštitucionálne prostredie, čo začne priťahovať zahraničné investície a spustí konvergenciu ukrajinskej produktivity k úrovniam európskej ekonomiky. Zvýšenie investícií bude mať za následok aj rast vzájomnej obchodnej výmeny UA a zvyšku EÚ. Uvedené podporí aj slovenský export a produkciu už len z dôvodu geografickej blízkosti oboch štátov.

V porovnaní s ostatnými krajinami, ktoré požiadali o vstup do EÚ, má UA nižší rozdiel v miere nezamestnanosti oproti EÚ. Päť rokov pred vstupom SR, RO a PL do EÚ mali tieto krajiny v priemere takmer 20 % nezamestnanosť (rozdiel oproti EÚ 15 v nezamestnanosti bol 10 percentuálnych bodov), UA má iba 13 % (rozdiel oproti EÚ 27 nezamestnanosti cca 5 percentuálnych bodov).

Hlavným dôvodom nízkej priemernej miery nezamestnanosti nie je efektívny trh práce, ale kontinuálny úbytok ukrajinskej pracovnej sily (populácie v aktívnom veku) počas posledných 30 rokov, ktorý znižuje mieru nezamestnanosti.³

Ukončenie vojny na UA, jej prípadný vstup do EÚ a úspešná integrácia ukrajinských občanov naprieč členskými štátmi môže krátkodobo aj dlhodobo viesť k ďalším migračným pohybom smerom do EÚ, ale aj opačne. Rozsah tejto migrácie v krátkom a strednodobom horizonte bude závisieť najmä od podmienok mierového usporiadania, rozsahu povojnovej obnovy a perspektív návratu odídcov späť na UA.

Z dlhodobého hľadiska sa očakáva, že vstup UA do EÚ a následné uplatňovanie práva na voľný pohyb ovplyvní počet občanov UA na európskom pracovnom trhu. Skúsenosti krajín strednej a východnej Európy po ich vstupe do EÚ ukazujú, že rozsiahla emigrácia môže viesť k výraznému poklesu počtu obyvateľov. Podľa odhadov v rokoch 2029 až 2050 by čistá emigrácia z UA mohla dosiahnuť spolu 1,8 až 5,8 mil. osôb.⁴

Na druhej strane, trvalý odchod veľkej časti ukrajinskej pracovnej sily do zahraničia by mohol znížiť ich ochotu a schopnosť vrátiť sa na UA po skončení vojny, čo by mohlo spomaliť obnovu krajiny. Tento proces by zároveň viedol k ďalším ekonomickým a sociálnym výzvam, ktoré by skomplikovali integráciu UA do EÚ. Od začiatku vojny opustilo UA takmer 7 mil. ľudí. Ak sa aspoň polovica z nich rozhodne zostať v krajinách, kde sa momentálne nachádzajú, môže to mať zásadný vplyv na schopnosť UA obnoviť svoju ekonomiku. Je predpoklad, že čím vyššie vzdelanie utečenci majú, tým menej chcú zostať v prvej hostiteľskej krajine. Podobný vývoj bolo možné spozorovať aj u sýrskych utečencov v DE. Najvzdelanejší ľudia majú lepšiu znalosť angličtiny a vyššiu kvalifikáciu, čo im umožňuje presunúť sa do iných krajín za lepšími pracovnými príležitosťami.

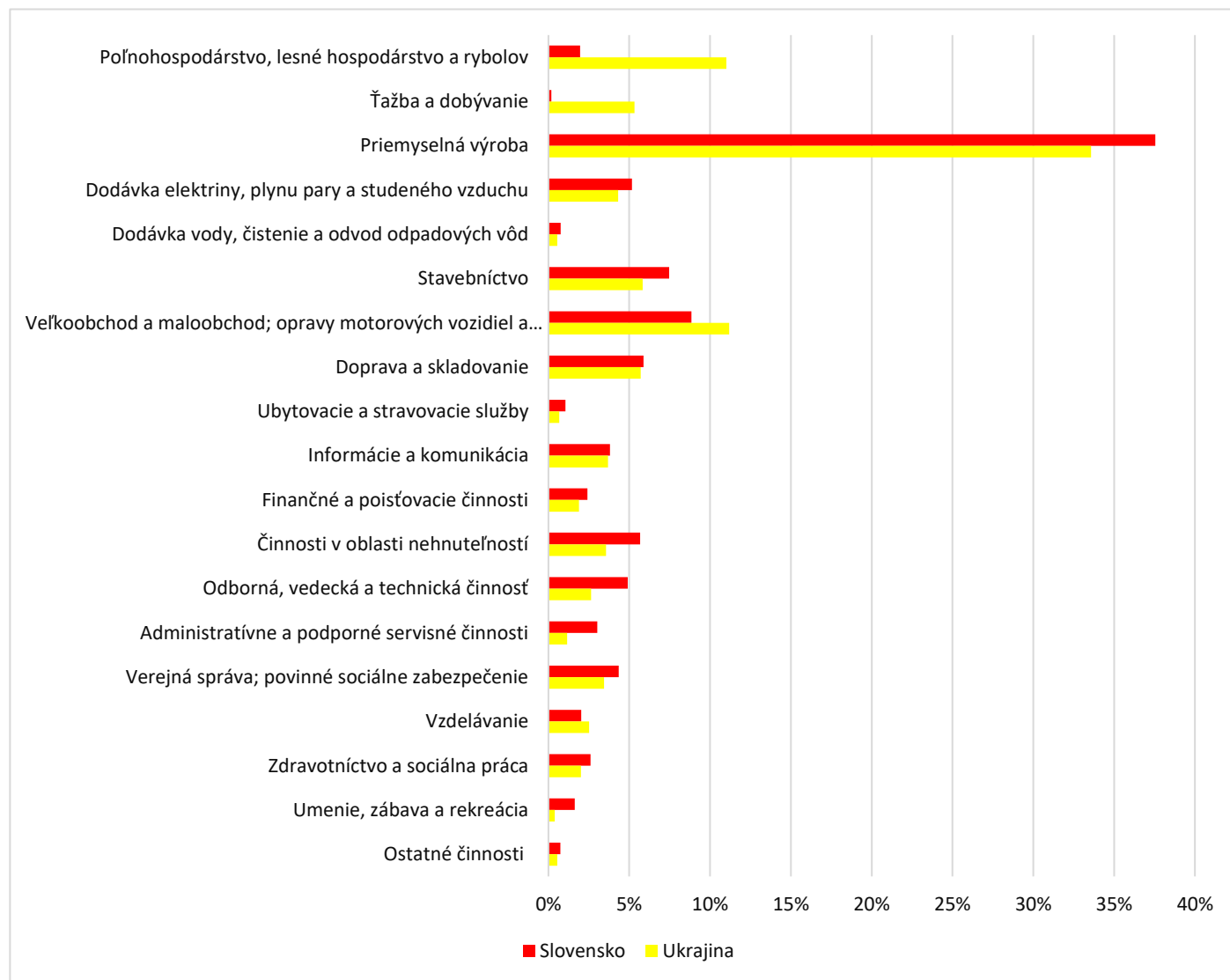
³ GRIEVESON R., BRANIMIR J., KOSMEHL M., LANDESMANN M., PINDYUK O., TVERDOSTUP M., WEISS S., Outlier or not? The Ukrainian economy's preparedness for EU accession, 2023, DOI 10.11586/2023087, Dostupné na: <<https://wiiw.ac.at/outlier-or-not-the-ukrainian-economy-s-preparedness-for-eu-accession-dlp-6704.pdf>>

⁴ DARVAS Z., DABROWSKI M., GRABBE H., MOFFAT L. L., SAPIR A., ZACHMANN, G. The impact on the European Union of Ukraine's potential future accession. Dostupné na: <<https://www.bruegel.org/system/files/2024-04/Report%2002.pdf>>

III. Vybrané sektory ekonomiky SR a UA

SR a UA, napriek tomu, že sú susedné štáty, majú odlišne špecializované ekonomiky. UA, ktorá má na svojom území úrodnú černoziem, v oveľa väčšej miere produkuje poľnohospodárske produkty nielen v porovnaní so SR, ale aj s ostatnými štátmi EÚ.

Graf 5: Podiely sektorov na celkovej produkcii za roky 2017-2021

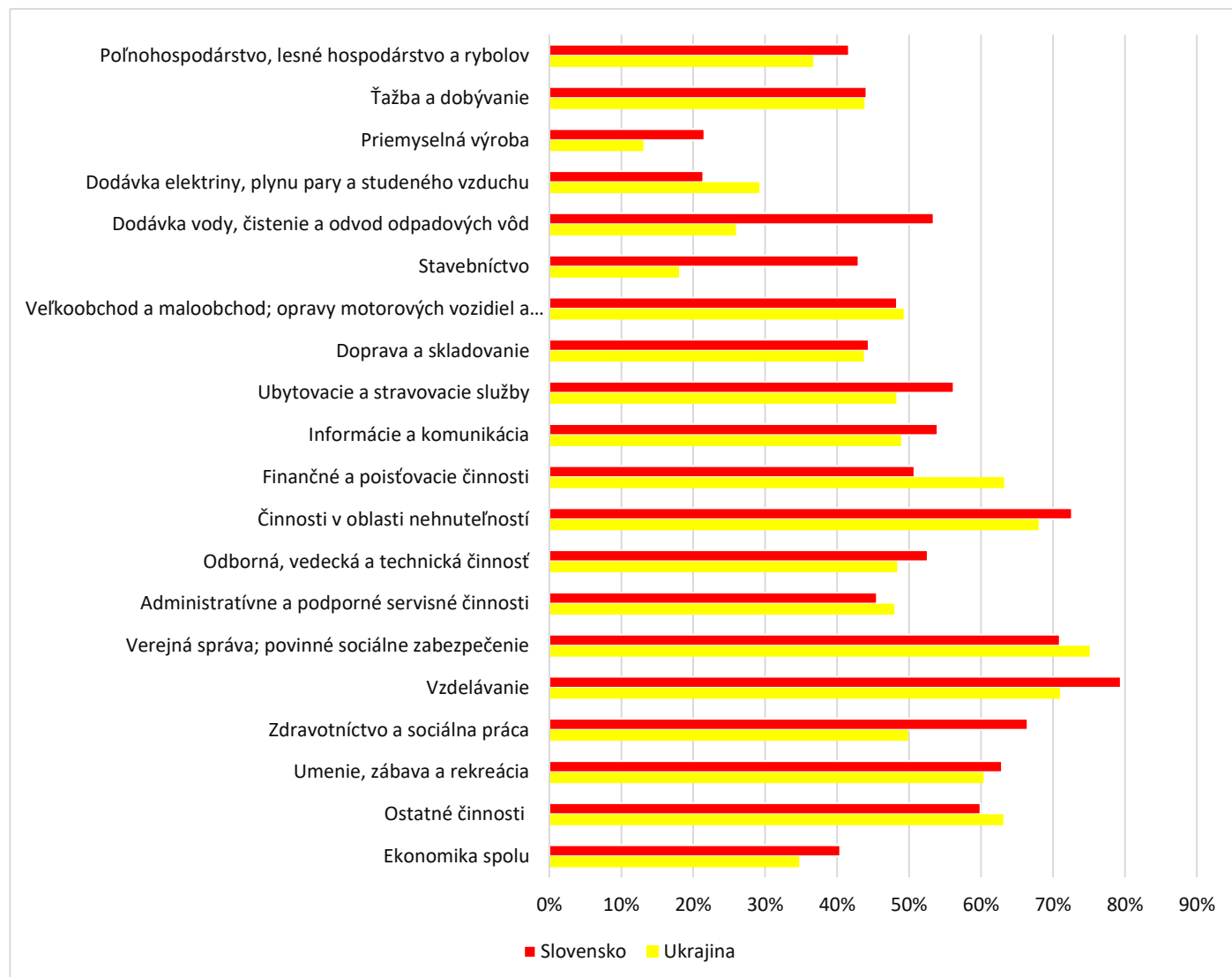

Zdroj: ukrstat.gov.ua a Eurostat, Dostupné na:

<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/nama_10_a64__custom_13961698/default/table?lang=en>

V porovnaní so SR má UA výrazne väčší podiel poľnohospodárstva (UA - 11 % oproti SR - 2 %) a ťažobného priemyslu (UA - 5,31 % oproti SR - 0,2 %) na celkovej produkcii. Najväčšie zastúpenie pri oboch krajinách má sektor priemyselnej výroby (SR - 37,61 % a UA - 33,58 %). SR má výrazne vyššie zastúpenie v podiele na produkcii v sektorech stavebníctva (7,51 % oproti 5,84 %), činností v oblasti nehnuteľností (5,71 % oproti 3,57 %), odbornej vedeckej a technickej činnosti (4,82 % oproti 2,65 %) a v administratívnych a podporných činnostiach (2,95 % oproti 1,15 %).

Graf 6: Podiel pridanej hodnoty na produkcii jednotlivých sektorov za roky 2017-2021

Zdroj: ukrstat.gov.ua a Eurostat, Dostupné na:

<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/nama_10_a64__custom_13961698/default/table?lang=en>

Na posúdenie konkurencieschopnosti UA voči SR v jednotlivých sektoroch je užitočný ukazovateľ podielu hrubej pridanej hodnoty na produkcii. Tento pomer vyjadruje, akú časť celkovej hodnoty vyprodukovaných tovarov a služieb tvorí pridaná hodnota po odpočítaní nákladov na materiály a externé služby.

Aj keď poľnohospodárstvo a baníctvo zohrávajú v ukrajinskom hospodárstve výrazne väčšiu úlohu než na Slovensku, SR dosahuje vyšší podiel pridanej hodnoty na produkcii, pričom v baníctve sú hodnoty takmer vyrovnané. V rokoch 2017 – 2021 dosahoval podiel hrubej pridanej hodnoty na produkcii v poľnohospodárstve v SR priemerne 41 %, zatiaľ čo na UA to bolo 36,68 %. Najvýraznejší rozdiel zaznamenala SR v sektore zásobovania vodou a odpadového hospodárstva (o 28 p.b. viac ako UA) a v stavebníctve (o 24 p.b. viac). Naopak, UA vykazuje vyššiu efektívnosť v dodávke elektriny a plynu, finančných a poisťovacích službách, verejnej správe a ďalších službách. Celkovo je však ekonomika SR efektívnejšia, keďže dosahuje podiel hrubej pridanej hodnoty na celkovej produkcii 39,57 % v porovnaní s 34,74 % na UA.

UA má mimoriadny poľnohospodársky potenciál vďaka 41,3 mil. ha poľnohospodárskej pôdy, z ktorej 32,9 mil. ha tvorí orná pôda.

V porovnaní so SR ide o 22-násobne väčšiu rozlohu poľnohospodárskej pôdy a 24-násobne väčšiu plochu ornej pôdy.⁵ Kľúčovým faktorom je černoziem, jedna z najúrodnejších pôd na svete, pokrývajúca 28,3 mil. ha. Priaznivú situáciu dopĺňa mierne kontinentálne podnebie, dostatok zrážok, slnečné podmienky a rozsiahla sieť vodných zdrojov. Napriek týmto výhodám UA čelí výzvam, ako je znehodnocovanie pôdy (20 mil. ha ohrozených suchom a eróziou) a dôsledky klimatických zmien, najmä v južných a východných regiónoch.⁶ Aj v dôsledku vojenských operácií je približne 174 000 km² územia UA kontaminovaných. Ide o úniky znečisťujúcich látok, znečistenie podzemných vôd, kontamináciu mínami a nevybuchnutou muníciou, čo predstavuje významné environmentálne a bezpečnostné riziko. Týmto vzniká potenciál pre slovenské firmy so skúsenosťami v oblasti environmentálneho inžinierstva a sanácie, ktoré môžu ponúknuť svoje služby pri odstraňovaní kontaminácie, vďaka čomu vzniká priestor pre export technológií.

V porovnaní s EÚ má UA väčšiu výmeru poľnohospodárskej pôdy ako FR (27,4 mil. ha) či ES (23,9 mil. ha) a jej vstup do EÚ by ju mohol posunúť na popredné miesto v európskom poľnohospodárstve. Pre SR to predstavuje príležitosti v oblasti logistiky ukrajinského exportu a spolupráce v inováciách. Na druhej strane hrozí zvýšená konkurencia lacnejších a výnosnejších ukrajinských produktov, čo by mohlo vyžadovať úpravu poľnohospodárskych politík na zachovanie konkurencieschopnosti.

UA predstavuje pre SR najvýznamnejšieho konkurenta v oblasti produkcie obilnín a olejnin. Vysoká sebestačnosť a exportná orientácia ukrajinského poľnohospodárstva, založená na rozsiahlej výmere úrodných pôd a veľkých komerčných farmách, vytvárajú tlak na slovenské poľnohospodárske podniky najmä v segmentoch, kde je výstupná cena rozhodujúcim faktorom konkurencieschopnosti. UA dlhodobo dosahuje podstatne vyššiu produkciu základných komodít – napr. produkcia pšenice v rokoch 2019–2021 bola takmer 14-násobne vyššia ako v SR, pričom aj v rokoch 2022 a 2023 si UA udržala násobne vyšší vývoz. Podobné trendy sú zreteľné aj pri kukurici, slnečnici či repke. Hektárové výnosy základných komodít sú na UA zatiaľ nižšie než v SR, to sa ale modernizáciou ukrajinského poľnohospodárstva môže zmeniť, čoho výsledkom bude ďalšie navýšenie objemu produkcie.

Zavedenie tzv. koridorov solidarity v roku 2022 viedlo k zvyšovaniu dovozov ukrajinských agrokomodít do prihraničných krajín vrátane SR, čo spôsobilo narušenie vnútorného trhu a vytvorilo tlak na domácu produkciu. SR prijala dočasné opatrenia, ako zákaz dovozu vybraných komodít z UA, ktoré prispeli k čiastočnej stabilizácii trhu. Z dlhodobého hľadiska však takéto opatrenia nie sú systémovým riešením. Vstup UA do EÚ si vyžiada harmonizáciu výrobných podmienok a pravidiel hospodárskej súťaže, vrátane požiadaviek na kvalitu, bezpečnosť a environmentálne normy.

SR musí včas identifikovať svoje komparatívne výhody a preorientovať časť svojej poľnohospodárskej produkcie na komodity s vyššou pridanou hodnotou na hektár alebo so špecifickými vlastnosťami (napr. ekologická kvalita, regionálny pôvod, prémiové produkty). Diverzifikácia pestovaných plodín a podpora vertikál s potenciálom spracovania môžu zvýšiť odolnosť domáceho agrosektora voči externému tlaku. Príležitosťou pre slovenských producentov je tiež spolupráca s ukrajinskými partnermi pri spracovaní a finalizácii produktov, ako aj zapojenie do obnovy spracovateľského priemyslu a potravinovej infraštruktúry na UA.

V dôsledku invázie Ruska na UA sektor poľnohospodárstva utrpel významné ľudské a kapitálové škody. Podľa Kyjevskej ekonomickej školy, celkové škody v pôdohospodárstve dosahujú úroveň 10 mld. USD, z toho najväčšiu časť tvoria zničené alebo poškodené stroje.⁷ SR má vďaka svojej silnej orientácii na výrobu strojov a dopravných prostriedkov jedinečnú príležitosť podporiť obnovu ukrajinského poľnohospodárstva.

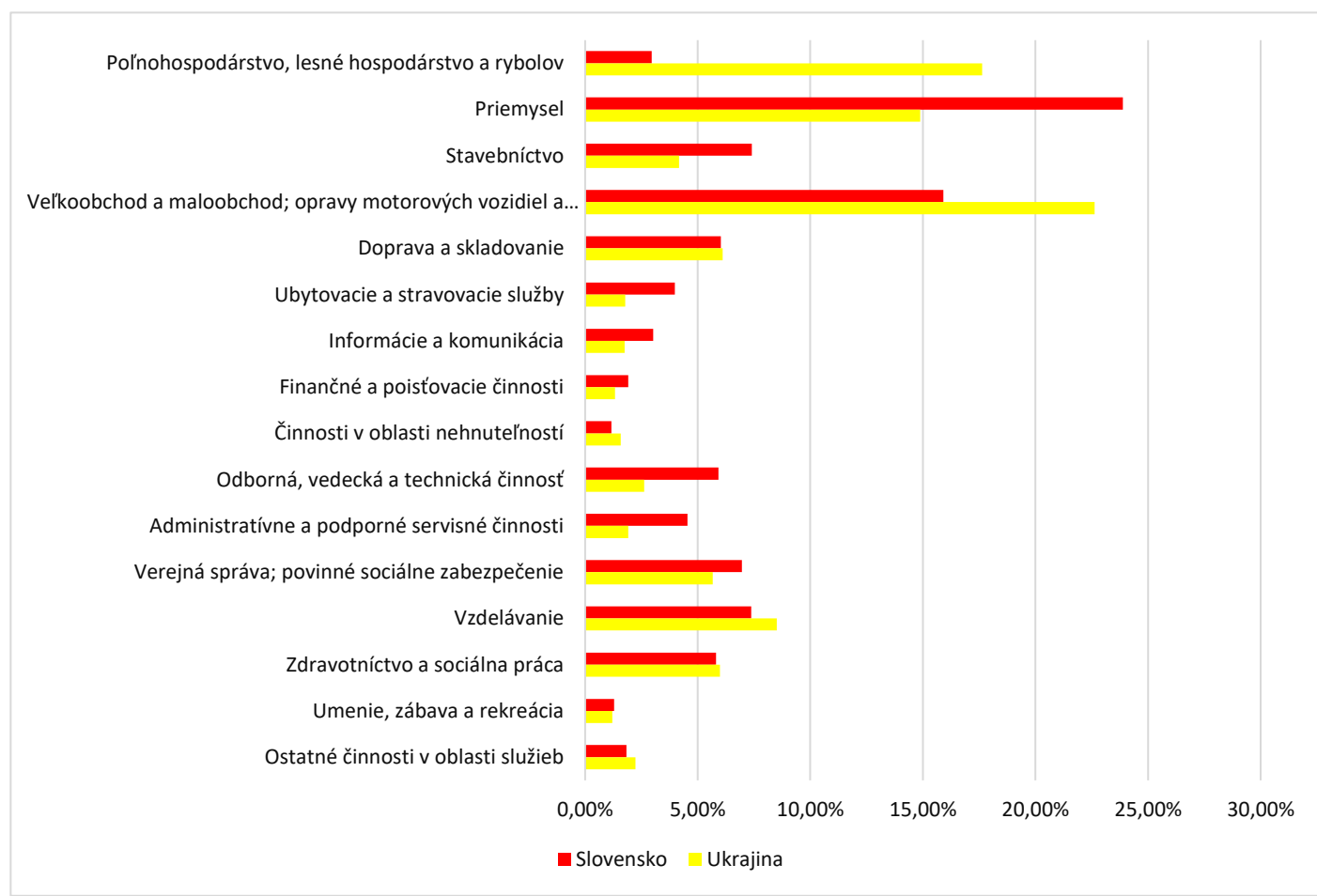
⁵ Detailnejšia tabuľka je v analytickom materiáli IPP

⁶ EUROPEAN PARLIAMENT, Ukrainian agriculture From Russian invasion to EU integration, 2024, PE 760-432, Dostupné na: <[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/760432/EPRS_BRI\(2024\)760432_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/760432/EPRS_BRI(2024)760432_EN.pdf)>

⁷ NEYTER R., ZORYA S., Agricultural War Damages, Losses and Needs Review, 2024, PE 191-836, Dostupné na: <https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/02/RDNA3_eng.pdf>

Východ UA bol historicky centrom baníctva a priemyselnej výroby, najmä v oblasti spracovania kovov. V roku 2016 sa tu sústredilo až 60 % ťažobného priemyslu krajiny a 40 % priemyselnej výroby. Významné odvetvia zahŕňali železiarstvo, výrobu ocele, kovových produktov a mechanické inžinierstvo, pričom v menšej miere boli zastúpené aj farmaceutický a potravinársky priemysel. Napriek tomu, že v období 2016 – 2019 zaznamenala väčšina priemyselných odvetví v regióne pokles, ťažobný sektor si udržal svoju pozíciu. Voľna však dramaticky zmenila ekonomickú štruktúru regiónu a spôsobila rozsiahle škody na infraštruktúre a urýchlila presun ekonomickej aktivity smerom k službám. Hoci baníctvo historicky zohrávalo kľúčovú úlohu, budúcnosť tohto sektora je neistá v dôsledku prebiehajúcich konfliktov a zmien v hospodárskej štruktúre krajiny.⁸

Graf 7: Podiel zamestnanosti sektorov na celkovej zamestnanosti, 2017-2021

Zdroj: ua.gov.sk, Eurostat, Dostupné

na: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/nama_10_a64_e__custom_13960298/default/table?lang=en>

Počas obdobia 2017-2021, rovnako ako pri pridanej hodnote, je možné pozorovať vysoký podiel pôdohospodárstva na celkovej zamestnanosti (SR 2,95 % oproti UA 17,63 %). Na druhej strane SR vo veľkej miere prevyšuje UA podielom sektora priemyslu (SR 23,88 % oproti UA 14,88 %). Hlavným rozlišujúcim faktorom je výroba automobilov a strojov, v ktorej SR zamestnáva približne 6 % pracovnej sily.⁹

⁸KOCHNEV R., KOSMEHL M., LANDESMANN M., MAUCORPS A., MOSHAMMER B., WEISS S., Ukraine's economic reconstruction. Addressing territorial inequalities, consolidating regional policy and reaping the benefits of EU integration, 2023, DOI 10.11586/2023088, Dostupné na: <<https://wiiw.ac.at/ukraine-s-economic-reconstruction-addressing-territorial-inequalities-consolidating-regional-policy-and-reaping-the-benefits-of-eu-integration-dlp-6718.pdf>>

⁹Zdroj: Eurostat, Dostupné

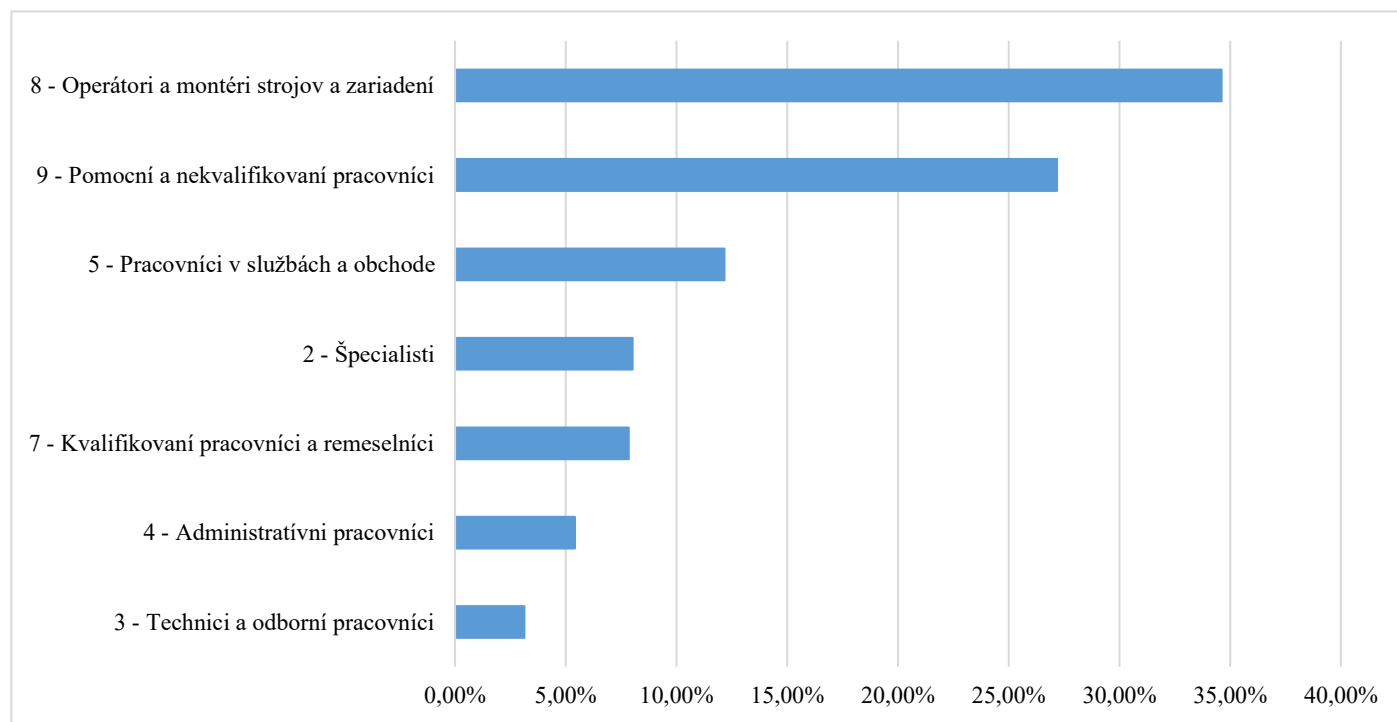
na: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/nama_10_a64_e__custom_13960298/default/table?lang=en>

V porovnaní s UA významne väčší podiel z celkovej zamestnanosti tvoria v SR aj sektory stavebníctva, ubytovacích a stravovacích služieb, informačno-komunikačných služieb, odborných, vedeckých a technických činností, ako aj administratívnych a podporných činností.

IV. Význam a perspektívy zamestnávania občanov UA v SR

Po možnom vstupe UA do EÚ získa krajina prístup k voľnému pohybu pracovných síl, čo môže výrazne ovplyvniť trh práce v celej EÚ. Pre SR ide o príležitosť nielen byť tranzitnou krajinou pre ukrajinských pracovníkov smerujúcich ďalej na západ, ale taktiež vytvoriť podmienky na ich efektívne zapojenie do domácej ekonomiky. Tento krok vyžaduje strategické opatrenia, ako sú najmä zlepšenie integrácie na pracovnom trhu, zjednodušenie administratívnych procesov či vytvorenie stimulov na dlhodobjšie zotrvanie ukrajinskej pracovnej sily v SR. Skúsenosti iných krajín z predošlých vln migrácie ako napríklad priebeh integrácie utečencov z Blízkeho východu v DE indikujú, že sociálna integrácia bude mať silnejší vplyv než ekonomická. V praxi by to znamenalo, že utečenci sa budú v otázke o zotrvaní v SR rozhodovať skôr podľa prijatia v spoločnosti, než náplne vykonávanej práce.¹⁰ Začiatkom roka 2025 ÚPSVaR evidoval na pracovnom trhu SR vyše 45 tisíc Ukrajincov. Najviac z nich pracuje ako operátori a montéri strojov a zariadení (34,61 %), pomocní a nekvalifikovaní pracovníci (27,18 %) a pracovníci v službách a obchode (12,6 %).

Graf 8: Zamestnanosť občanov UA v SR podľa vykonávanej profesie

Zdroj: ÚPSVaR, dáta sú z januára 2025, Dostupné na: <https://www.upsvr.gov.sk/statistiky/zamestnavanie-cudzincov-statistiky/zamestnavanie-cudzincov-na-uzemi-slovenskej-republiky-za-rok-2025.html?page_id=1419222>

Pre efektívnu integráciu ukrajinských pracovníkov na slovenský trh je nevyhnutné, aby štátne inštitúcie pracovali so spoľahlivými a aktuálnymi údajmi. V súčasnosti však informačné systémy ako napríklad IS REGOB a IS ECU nie sú plne synchronizované, čo vedie k nekompletným alebo duplicitným záznamom. Problém nastáva najmä vtedy, keď sa odídenci najskôr registrujú u iného orgánu ako na cudzineckej polícii, čím môže dôjsť k nesprávnemu zaevidovaniu údajov.

¹⁰ HANNAF C., MAROUANI M., Social integration of Syrian refugees and their intention to stay in Germany 2023, DOI: 10.1007/s00148-022-00913-1, Dostupné na: <<https://link.springer.com/article/10.1007/s00148-022-00913-1>>

Ďalšie problémy vznikajú aj v dôsledku toho, že len tretina obcí má prístup do IS REGOB, čo spomaľuje aktualizáciu informácií a tiež z dôvodu, že niektorí odídenci uvádzajú nesprávne adresy pobytu, čo komplikuje sledovanie ich dátovej stopy. Riešením by bolo zavedenie povinného prvého kontaktu odídenca na cudzineckej polícii, čím by sa zabránilo vzniku neúplných alebo duplicitných záznamov. Dôležité je tiež posilniť kontrolné mechanizmy na zabezpečenie kvality a jednotnosti údajov v jednotlivých systémoch. Rozšírenie prístupu všetkých obcí k IS REGOB by zároveň umožnilo rýchlejšiu a presnejšiu aktualizáciu údajov, čím by sa eliminovali oneskorenia spôsobené manuálnym spracovaním informácií.¹¹

Skvalitnenie prepojenia IS ECU s IS REGOB a RFO, posilnenie kontrolných mechanizmov na zabezpečenie kvality a jednotnosti údajov v jednotlivých systémoch a dokončenie pripojenia všetkých štátnych orgánov a obcí na IS REGOB a RFO by viedlo k efektívnejšiemu riadeniu migračných procesov a uľahčilo by integráciu ukrajinských pracovníkov na pracovný trh. Zároveň by štátne inštitúcie získali presnejšie a spoľahlivejšie dáta, ktoré sú nevyhnutné pre strategické plánovanie v oblasti zamestnanosti a sociálnej politiky.

Integrácia utečencov je sama o sebe proces, ktorý môže byť ovplyvnený viacerými faktormi. Jedným z nich je aj imigrácia s dieťaťom. V prípade, že dieťa utečenca navštevuje v hostiteľskej krajine školské zariadenie, zvyšuje sa tým pocit príslušnosti k danej krajine. Zároveň však majú utečenci s deťmi nižšiu pravdepodobnosť zamestnania, keďže starostlivosť o deti im obmedzuje čas a možnosti hľadania práce. Okrem toho sú ich očakávania týkajúce sa práce a príjmu vyššie, keďže sa snažia zabezpečiť dostatok prostriedkov pre svoje rodiny. Krajiny s kvalitnejšími zariadeniami na starostlivosť o deti zaznamenávajú vyššie miery zamestnanosti utečencov, pretože táto infraštruktúra umožňuje rodičom, najmä matkám, ľahší vstup na trh práce. Zároveň dostupnosť a bezpečnosť školského zariadenia a adekvátny výchovno-vzdelávací prístup skvalitňuje komunikáciu školy, obce a rodiča. Podobne aj komplexný prístup k zdravotným službám súvisí s vyššou zamestnanosťou, keďže zabezpečuje, aby utečenci boli fyzicky a mentálne schopní pracovať.¹²

Tabuľka 1: Očakávaná potreba nových pracovníkov v jednotlivých sektoroch do roku 2035

Sektor	Predikcia dopytu po pracovníkoch v roku 2035
Gastronómia, marketing a cestovný ruch	14354
Zdravotníctvo	8444
Automobilový sektor a strojárstvo	7817
Verejné služby	6878
Školstvo	6693
Stavebníctvo, kartografia, geodézia	6221
Doprava, logistika	4376
IT	3128
Elektrotechnika	2679
Administratíva, ekonomika, manažment	2623
Potravinárstvo	2119
Bankovníctvo, poisťovníctvo	2117
Lesné hospodárstvo	1966
Chémia, farmácia	1700

¹¹ PAVELEKOVÁ L., Dátová stopa cudzincov s poskytnutým dočasným útočiskom na Slovensku, Inštitút správnych a bezpečnostných analýz – Odbor analýz a prognóz, 2025; Dostupné na: <<https://www.minv.sk/?institut-spravnych-bezpecnostnych-analyz-isba>>

¹² KOSYAKOVA Y., Labour market integration of Ukrainian refugees: An international perspective, 2024, ISSN 2195-2655, Dostupné na: <<https://doku.iab.de/forschungsbericht/2024/fb1624en.pdf>>

Poľnohospodárstvo, veterinárstvo	1286
Kultúra, kreatívny priemysel	1100
Energetika, plyn	1093
Voda, odpad, životné prostredie	741
Remeslá	649
Textil, odev, obuv	625
Hutníctvo	418
Papierenský priemysel	348
Keramika, sklo	291
Ťažba a úprava surovín	120

Údaje sú na základe jednotlivých stratégií rozvoja ľudských zdrojov ASR, Dostupné na: <<https://www.alianciasr.sk/analyticke-vystupy-np-asr/>>.

Podľa predikcií ASR bude trh práce v SR v nasledujúcich 10 rokoch (do roku 2035) potrebovať každoročne od 70 do 80 tis. nových pracovníkov. Väčšinu tohto dopytu bude tvoriť potreba nahradenia pracovníkov odchádzajúcich do dôchodku. Najväčší záujem bude o pracovníkov so strednou a vyššou kvalifikáciou. Očakáva sa najvyšší dopyt po pracovníkoch v oblastiach marketingu, gastronómie a cestovného ruchu, automobilového sektora a strojárstva, školstva, stavebníctva a dopravy. Zároveň podľa konzultácií s odborníkmi z oblasti cestovného ruchu a gastronómie z ASR by bolo tiež vhodné iniciovať spoluprácu medzi ministerstvami školstva SR a UA, s cieľom umožniť zamestnávateľom z oblasti nedostatkových povolání v SR zapájať študentov učebných a študijných odborov na UA (napr. hotelierstvo, gastronómia, cestovný ruch) do praktickej prípravy za účelom osvojenia si základov slovenského jazyka ešte pred ukončením štúdia, čím sa zvýši pripravenosť na zamestnanie v SR. ASR taktiež odporúča zaviesť krátkodobé aj dlhodobé výmenné programy medzi strednými odbornými školami v SR a UA, najmä v odboroch zameraných na cestovný ruch, hotelierstvo, gastronómiu a sprievodcovské služby, s cieľom podporiť odbornú mobilitu a výmenu skúseností, a tiež navrhuje zriadiť v mestách s vyšším potenciálom pracovnej sily a obchodnej spolupráce podnikateľské centrá, ktoré by podporili ukrajinských podnikateľov a prispeli k rozvoju obchodných vzťahov medzi SR a UA.

Cielené migračné politiky by mali podporovať kontrolovaný vstup zahraničných pracovníkov podľa potrieb hospodárstva, pričom je nutné upraviť sociálny systém tak, aby minimalizoval tlak na sociálne zabezpečenie. Podľa najnovšieho zoznamu zamestnaní s nedostatkom pracovnej sily v SR, ktorý zostavuje ÚPSVaR (tabuľka 2) patria medzi zamestnania s aktuálnym nedostatkom pracovníkov povolania ako vodič ťažkého nákladného vozidla, lekár bez špecializácie alebo zubár. Prihraničné kraje ako Košický a Prešovský by mohli najviac získať zapojením ukrajinských pracovníkov do zamestnaní, v ktorých chýbajú pracovníci.

Tabuľka 2: Profesie s nedostatkom pracovnej sily vo väčšine krajov SR (červenou odlišené predstavujú neobsadené ponuky zamestnania aj v prihraničných krajoch s UA- v Košickom a Prešovskom kraji)

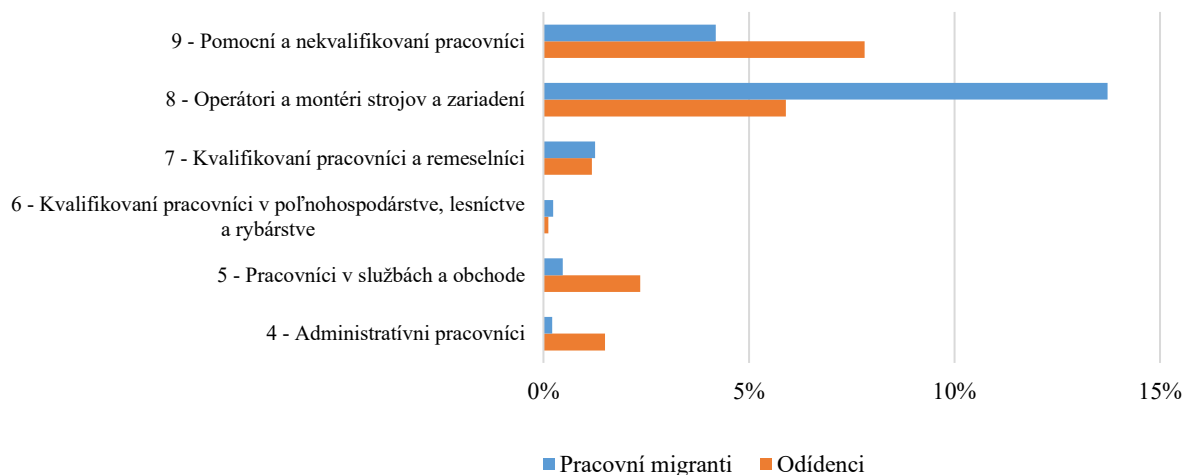
Profesia	Výskyt v krajoch
Vodič ťažkého nákladného vozidla, kamiónu (medzinárodná doprava)	8
Lekár bez špecializácie	8
Rušnovodič v železničnej doprave	7
Sestra bez špecializácie	7
Zvárač kovov	6
Zubár	6
Operátor stroja na výrobu výrobkov z plastov	6
Montážny pracovník (operátor) v strojárskej výrobe	5
Železiar v stavebníctve	5
Obrábač kovov	5
Vodič autobusu	5
Sestra na lôžkovom oddelení, špecialistka vo vnútornom lekárstve, špecialistka v odboroch chirurgie	5

Zdroj: ÚPSVaR, za zamestnanie s nedostatkom pracovnej sily je považované také, ktoré nie je možné dlhodobo, tzn. minimálne 3 a viac mesiacov obsadiť evidovaným uchádzačom o zamestnanie v rámci okresu

Stratégie integračnej politiky v členských štátoch EÚ presadzujú dva základné prístupy. Prvým prístupom s názvom „najprv práca“ uprednostňuje okamžité zamestnanie bez prípravných opatrení, ako sú jazykové kurzy alebo kvalifikačné programy. Táto stratégia často prehliada potrebu rozvoja komplexných zručností. Zároveň však, pri znížení bariér vstupu ukrajinských firiem na trh EÚ môže nastať aj opačný efekt a to, že klesne záujem pracovníkov z UA zamestnať sa v slovenských firmách, keďže už budú môcť plnohodnotne vykonávať svoju profesiu v rámci ukrajinských firiem. Tento prípad môže byť špecificky významný v oblasti cestnej dopravy. Naopak, iné krajiny sa sústreďujú na dlhodobú a udržateľnú integráciu na trhu práce. Zavádzajú jazykové či kvalifikačné programy a cielené umiestňovanie do pracovných pozícií, ktoré lepšie zodpovedajú kvalifikáciám utečencov. Je pravdepodobnejšie, že druhý prístup povedie k stabilným pracovným vzťahom a vyšším príjmom v dlhodobom horizonte.¹³

¹³ KOSYAKOVA Y., Labour market integration of Ukrainian refugees: An international perspective, 2024, ISSN 2195-2655, Dostupné na: <<https://doku.iab.de/forschungsbericht/2024/fb1624en.pdf>>

Graf 9: Prevzdelanosť vysokoškolsky vzdelaných pracovníkov v prvom zamestnaní v SR

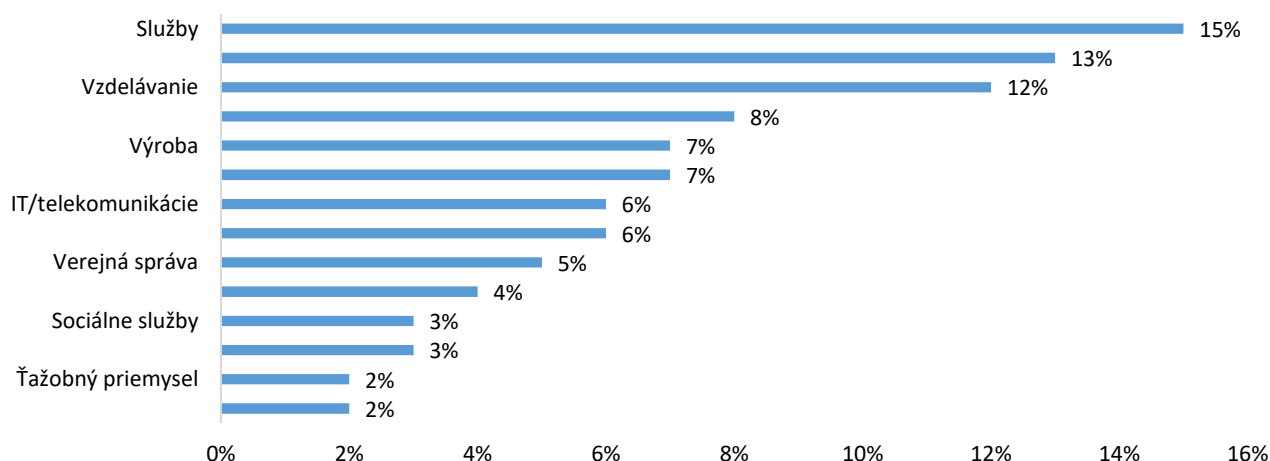

Zdroj: ISP a ÚPSVaR, Dostupné na: <https://institutsocialnejpolitiky.sk/wp-content/uploads/2023/09/Veselkova_Habel_2023_Pracovnym_migrantom_z_UA_sa_na_SK_dari_lepsie_ako_odidencom-1.pdf>

Graf 9 poukazuje na výzvu, ktorej SR čelí pri efektívnom začlenení vysokoškolsky vzdelaných pracovníkov z UA do pozícií zodpovedajúcich ich kvalifikácii. Dáta naznačujú, že značná časť ukrajinských migrantov pracuje na miestach, ktoré nevyžadujú vysokoškolské vzdelanie, čo predstavuje nevyužitý potenciál tejto pracovnej sily. Konkrétne až 7,8 % odídencom a 4,19 % pracovných migrantov s univerzitným vzdelaním bolo zamestnaných ako pomocní a nekvalifikovaní pracovníci. Okrem toho, 13,7 % pracovných migrantov a 5,9 % odídencom s univerzitným vzdelaním pracujú ako operátori strojov a zariadení. Najväčší problém integrácie občanov z UA na trhu práce predstavuje jazyková bariéra.

Na základe údajov Zakarpatskej oblastnej vojenskej správy bol počet registrovaných vnútorne presídlených osôb v roku 2022 približne 175 000, pričom odhad neregistrovaných, podľa IOM dosahoval približne 40 000, čo spolu predstavuje až 215 000 vnútorne presídlených ľudí. V roku 2023 IOM zverejnila štúdiu, ktorá mapovala vnútorne presídlené osoby v Zakarpatskej oblasti na vzorke 4340 ľudí.

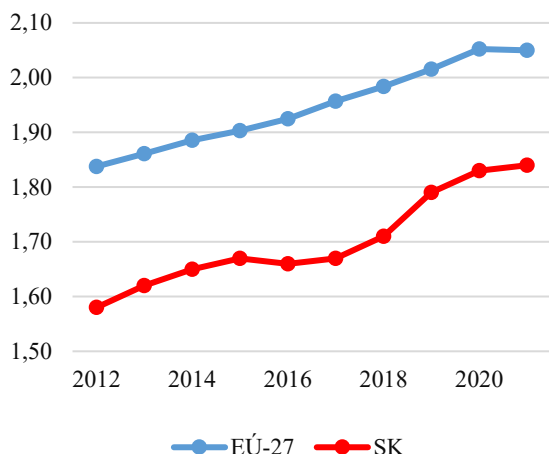
Graf 10: Ekonomický sektor, v ktorom vnútorne presídlené osoby pracovali pred inváziou

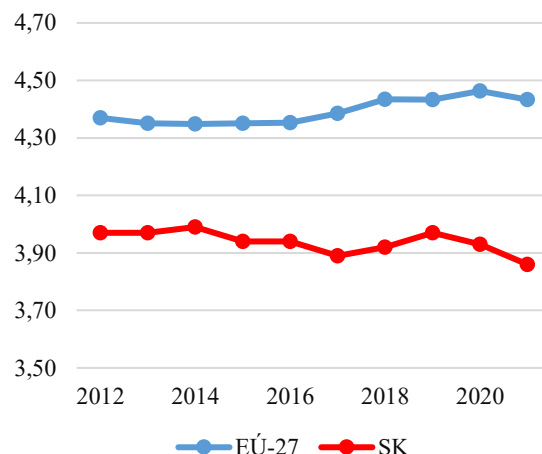
Zdroj: IOM, Dostupné na: <[UKR_ZAKARPATSKA_March_2023_Report_ENG.pdf](https://www.iom.int/publications/ukr_zakarpatska_march_2023_report_eng.pdf)>

Podľa prieskumu bolo 8 % respondentov vzdelaných v sektore zdravotníctva, 7 % v preprave, 6 % v IT/telekomunikáciách, 6 % v stavebníctve a 2 % v poľnohospodárstve. Pri celkovom počte presídlených 162 400 to predstavuje vyše 12 000 potenciálnych zdravotníckych pracovníkov, 11 000 pracovníkov v preprave, 9 000 ľudí v IKT a 3 000 v poľnohospodárstve.

Graf 11: Vývoj počtu lekárov , na 1000 obyvateľov,

Graf 12: Vývoj počtu sestier a pôrodných asistentiek , na 1000 obyvateľov,

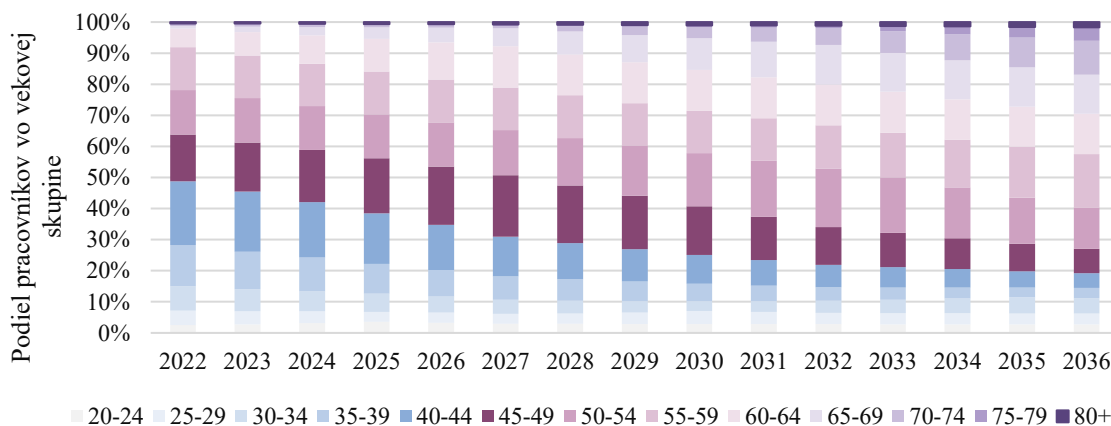
Zdroj: IZA

Integrácia UA do EÚ a sčasti už skorší pohyb Ukrajincov na západ by mohli významne prispieť aj k riešeniu nedostatku zdravotníckeho personálu v SR. UA disponuje početnou a kvalifikovanou pracovnou silou, ktorá by mohla pomôcť doplniť kritické medzery v slovenskom zdravotníctve. Podľa IZA v súčasnosti chýba v SR minimálne 4 600 sestier a 3 350 lekárov.

Bez zásadných zmien v zdravotníckej politike čelí SR vážnej kríze v oblasti nedostatku sestier, ktorá sa bude v nasledujúcich rokoch ešte viac prehĺbovať. Dlhodobým problémom je starnutie sesterskej populácie a nízka generačná výmena.

Zatiaľ čo v roku 2011 bola takmer polovica sestier v slovenskom zdravotníctve mladšia ako 40 rokov, do roku 2024 tento podiel klesol na menej ako štvrtinu zo všetkých sestier v SR. Vo veku nad 50 rokov sú v súčasnosti 4 z 10 sestier, o 10 rokov to môže byť až 7 z 10 sestier.

Graf 13: Predikcia vývoja demografie sestier na Slovensku, 2022-2036

Zdroj: IZA

Ukrajinskí zdravotníci predstavujú významný potenciál pre slovenské zdravotníctvo. Je potrebné znížiť administratívne bariéry ich zamestnávania bez znižovania potrebných nárokov pre uznanie kvalifikácie. Táto strategická príležitosť môže SR pomôcť stabilizovať zdravotný systém, zlepšiť dostupnosť zdravotnej starostlivosti a reagovať na rastúce potreby spôsobené starnutím populácie.

Zdravotnícki pracovníci z tretích krajín musia absolvovať viacero krokov na získanie prechodného pobytu na účel zamestnania a uznania kvalifikácie. Pred samotným získaním prechodného pobytu na účel zamestnania vo vybraných povolaniach (lekár, sestra, zubný lekár, pôrodná asistentka, farmaceut) je štátny príslušník tretej krajiny povinný zabezpečiť si uznanie kvalifikácie, ktoré musí reflektovať požiadavky podľa Smernice 2005/36/ES o uznávaní odborných kvalifikácií, a to aj pri osobách s odbornou kvalifikáciou z tretích štátov. Aktuálne poplatky za uznanie dokladu o vzdelaní a odbornej kvalifikácie zdravotníckeho pracovníka sú 140 EUR v listinnej podobe a 90 EUR v elektronickej podobe. MŠVVM SR akceptuje vlastné preklady z anglického a ďalších cudzích jazykov (nemecký, francúzsky, maďarský).

Významnou súčasťou procesu je doplňujúca skúška, ktorá je povinná pre všetky zdravotnícke povolania. Poplatok za skúšku je stanovený na maximálne 500 EUR pre lekárov, zubných lekárov a farmaceutov. Pre ostatné povolania je poplatok 10 % z normatívu alebo maximálneho ročného školného pri externej forme štúdia, pričom suma nepresiahne 300 EUR. Príprava na doplňujúcu skúšku pre zdravotnícke povolania lekár a zubný lekár zahŕňa vybrané prednášky v slovenskom jazyku. Testy a znenie otázok sú k dohľadaniu na stránke SZU v Bratislave. Zdravotníckym pracovníkom z UA bola v roku 2022 poskytovaná odborná jazyková príprava v slovenskom jazyku, ktorá prebiehala online počas 10 týždňov. Poplatky za túto prípravu boli hrazené z prostriedkov EÚ, WHO a UNICEF. Aktuálne však nie je odborná jazyková príprava poskytovaná cudzincom cez MZ SR. Finančné prostriedky WHO by sa potencionálne mohli využiť na adaptáciu a zapojenie zahraničných zdravotníkov do slovenského zdravotníctva. Podobný krok zrealizovalo aj Ministerstvo zdravotníctva Českej republiky.

Úspešnosť doplňujúcej skúšky naprieč zdravotníckymi povolaniami sa značne líši. V roku 2023 dosiahla miera úspešnosti pri doplňujúcej skúške pre žiadateľov z tretích krajín v zdravotníckom povolaní lekár 36,80 %, pričom v roku 2024 vzrástla na 38,96 %. Naopak v prípade zubných lekárov bola úspešnosť výrazne nižšia – kým v roku 2023 predstavovala 13 %, v roku 2024 klesla na 9 %.

Pri zdravotníckom regulovanom povolaní praktická sestra – asistent úspešnosť uchádzačov roku 2023 bola na úrovni 94 %, v roku 2024 úspešnosť bola na úrovni 78 %, pri zdravotníckom povolaní farmaceutický laborant bola 100 % úspešnosť počas celého overovania doplňujúcou skúškou.

Podľa MŠVVM SR lehota všetkých úkonov dosahuje max. päť mesiacov v prípade, že je zdravotnícky pracovník dostatočne odborne a jazykovo pripravený. Od začiatku konfliktu na UA bolo taktiež prijatých viacero legislatívnych zmien a opatrení, ktoré uľahčili prístup odborníkom z UA a uznávanie ich dokladov a odborných kvalifikácií, a to:

- odstránenie niektorých administratívnych požiadaviek ako vyššie overenie dokladov (apostille) a potvrdení predkladaných spolu so žiadosťou;
- zavedenie inštitútu dočasnej odbornej stáže od roku 2022 tak, aby sa odborník z Ukrajiny mohol zapojiť do pracovného procesu aj pred vykonaním doplňujúcej skúšky;
- zavedenie osobitných postupov pre pediatriu a sestry z Ukrajiny, ktorých vzdelanie nie je v súlade so smernicou 2005/36/ES, a preto je na dodržanie podmienok smernice nutný kompenzačný mechanizmus.

MŠVVM SR identifikovalo priestor na zlepšenie pri znížení byrokracie, nasledujúcej po procese uznania – zamestnávateľia a profesijné organizácie neakceptujú elektronické úradné dokumenty vydané v súlade so zákonom č. 305/2013 Z. z. o eGovernmente a uplatňujú požiadavky nad rámec zákona ako doložka právoplatnosti, pečiatky a podpisy, čo vytvára pre zdravotníkov z tretích krajín neprehľadný proces, núti ich zabezpečovať administratívu medzi úradmi a zároveň predlžuje registráciu a nástup do povolania. Odstránenie

bariér začlenenia utečencov z tretích krajín do pracovného trhu SR je len jedným z viacerých potrebných intervencií. Pre efektívnejší nábor zahraničných zdravotníckych pracovníkov je dôležité zohľadniť aj potreby ich rodinných príslušníkov. Napríklad je potrebné otvoriť a zjednodušiť prístup na trh pre pozície nevyžadujúce vysokoškolské vzdelanie, ako praktické sestry- asistenti alebo sanitári. Tieto pozície sú atraktívne pre tých, ktorí hľadajú lepší zárobok, aj keď SR nemá konkurencieschopné mzdy v porovnaní s niektorými členskými krajinami EÚ. Ďalšou z možností, ako motivovať príliv ukrajinských odídencov do zdravotníctva v SR by mohlo byť odpustenie vybraných poplatkov, čo by zamestnancom poskytlo finančnú úľavu a zvýšilo ich ochotu presunúť sa do týchto oblastí.

Skúsenosti s utečencami, ktorí prišli v období rokov 2013 až 2019 do Nemecka, potvrdzujú potenciál nemeckej integračnej stratégie. Osem rokov po príchode odídencov dosiahla ich miera zamestnanosti 68 %.¹⁴ Toto zistenie poukazuje na nevyhnutnosť neustáleho prehodnocovania a zdokonaľovania integračných stratégií s cieľom efektívne podporovať integráciu utečencov, aj z hľadiska prínosu pre národné hospodárstvo.

Starnutie obyvateľstva výrazne ovplyvní aj železničný sektor, v ktorom už dnes vysoký podiel pracovníkov patrí do starších vekových skupín. Podľa údajov ŽSR pracuje v nedostatkových profesiách až 3 710 zamestnancov starších ako 50 rokov. Najväčšiu skupinu tvoria výpravcovia, ktorých je takmer 1 000, nasledujú dozorcovia výhybiek, signalisti a traťoví robotníci.

Tabuľka 3: Počet zamestnancov s vekom nad 50 rokov v nedostatkových pozíciách

Nedostatkové pozície	Počet zamestnancov
Súčet	3 710
výpravca	923
dozorca výhybiek	545
signalista	419
traťový robotník	407
elektromontér PTaSZ	282
návestný majster	235
zámočník koľajových konštrukcií	205
rušňovodič - traťový strojník	178
dozorca dopravy na DOT	106
posunovač	94
vedúci posunu	82
rušňovodič - elektromontér	50
vodič nákladného automobilu	43
stavebný strojník	40
hlavný majster OZT	29
dozorca prevádzky	27
nádražný	19
dozorca spádoviska	17
zabezpečovací oznamovací elektromechanik	9

Zdroj: MD SR a ŽSR

Podobný trend vidíme aj v ZSSK CARGO, kde má viac ako 50 rokov takmer dvetisíc zamestnancov. Najviac zasiahnuté profesie budú komerční zamestnanci (373), rušňovodiči (276), vlakové čaty (149) a vozmajstri (148).

¹⁴ KOSYAKOVA Y., Labour market integration of Ukrainian refugees: An international perspective, 2024, ISSN 2195-2655, , Dostupné na: <<https://doku.iab.de/forschungsbericht/2024/fb1624en.pdf>>

Tabuľka 4: Veková štruktúra zamestnancov v jednotlivých profesiách

Profesia	vekový interval				Počet zamestnancov vo veku 51 a viac
	51-55	56-60	61-65	66-99	
elektromechanik	16	17	6		39
elektronik	8	10			18
komerční zamestnanci	168	150	50	5	373
mechanik ŽKV	54	42	6		102
ostatné profesie	267	289	140	1	697
posun	19	14	3	1	37
rušňovodič	88	131	52	5	276
vlakové čaty	58	56	32	3	149
vozmajster	62	66	18	2	148
zámočník ŽKV	41	45	8		94
zvárač kovov	15	9	5	1	30
celkom	796	829	320	18	1963

Zdroj: MD SR a ŽS Cargo Slovakia

V tomto kontexte potenciálna pracovná sila z UA predstavuje významnú príležitosť na riešenie nedostatku pracovnej sily v sektore železničnej dopravy. UA má dlhú tradíciu železničnej dopravy a kvalifikovanú pracovnú silu, ktorá by mohla pomôcť vyplniť vznikajúce medzery na slovenskom trhu práce.

V. Vplyvy na štátny rozpočet SR/ Vplyvy na makroekonomickú nerovnováhu

Spolu za roky 2022 až 2024 dosiahli hrubé verejné výdavky SR spojené s pomocou odídencom z UA vyše pol miliardy eur, z ktorých bolo vyše 65 % preplatených z fondov EÚ. Tieto výdavky sa primárne týkali nákladov spojených s prvotným kontaktom s utečencami, príspevkami na bývanie (188 mil.) a nákladmi na začlenenie neplnoletých utečencov do vzdelávacieho procesu (76 mil.).¹⁵ Okrem toho SR poskytlo humanitárnu pomoc priamo na UA v prvom roku konfliktu. Celkové výdavky spojené s pomocou odídencom z UA a vzdelávaním ich detí do septembra 2024 dosiahli 0,41 % HDP, pričom 0,35 % HDP bolo refinancovaných z fondov EÚ. Výdavky štátneho rozpočtu boli navýšené aj v dôsledku kapitálových investícií. SR zároveň darovala vojensky napadnutej UA vojenské vybavenie, za ktoré nedisponuje adekvátnou náhradou. Z Európskeho mierového nástroja SR za poskytnutú vojenskú techniku UA zatiaľ dostala viac ako 92 mil. EUR a podľa správy NKÚ toto preplatenie môže byť až vo výške 327 mil. EUR (vrátane už preplatených 92 mil. EUR) v závislosti od procesov v EÚ.¹⁶ MO SR však tieto prostriedky nemá k dispozícii.

Tabuľka 5: Odhadované výdavky SR na pomoc odídencom z UA a zdroje ich krytia v mil eur.

	2022	2023	2024	Spolu
Výdavky spolu	180	231	98 ¹⁷	509
Príspevok na ubytovanie	75	71	42	188
Žiaci v regionálnom školstve	20	24	32	76
Dávky v hmotnej núdzi a iné výdavky MPSVaR	14	17	19	50
Ostatné náklady spojené s utečencami	20	99	1	120
Humanitárna pomoc (na území UA)	23	0	0	23
Vyvolané investície	28	20	4	52
Príjmy spolu	40	319	65	424
Preplatenie časti výdavkov z fondov EÚ	-	277	55	332
Príspevok z Európskeho mierového nástroja	40	42	10	92
Čistý vplyv na hospodárenie verejnej správy	140	-88	33	85
<i>Percento HDP</i>	<i>0,14%</i>	<i>-0,07%</i>	<i>0,02%</i>	<i>0,09 %</i>

Zdroj: IFP, MF SR, MO SR, ŠÚ SR, NKU

Podľa IFP sa v roku 2024 objem schém finančnej pomoci pre ukrajinských odídencom výrazne znížil. Z hľadiska strednodobého vývoja by mal nastať mierny nárast nákladov na školstvo. Zamestnaní utečenci budú mať nárok na sociálne dávky a zdravotnú starostlivosť, nezamestnaní na dávky v hmotnej núdzi a rekvalifikáciu. Tieto náklady budú len zlomkom výdavkov v rokoch 2022 a 2023.

MV SR konštatuje, že ak SR bude naďalej investovať do rozvoja IT, najmä v oblasti hraničných kontrol (ako je implementácia biometrických overovacích systémov, zavedenie digitálnych dokladov pre občanov EÚ, využívanie mobilných zariadení, implementácia automatických systémov na hraničné kontroly a možnosť pred registrácie pred kontrolami cez mobilné aplikácie), nebude potrebné výrazne zvyšovať počet pracovníkov vykonávajúcich hraničné kontroly aj pri zvýšenom počte cestujúcich.

¹⁵ V roku 2024 predstavovali výdavky na podporu začlenenia detí a žiakov z UA celkovo 31,97 mil. EUR. Najväčšiu časť predstavovali výdavky v Bratislavskom (10,5 mil.), Nitrianskom (3,80 mil.) a v Trnavskom (3,55 mil.). Prihraničné kraje s UA zaznamenali výdavky cca 2,7 mil.

¹⁶ Správa o výsledku kontroly NKÚ, Darovanie hnutelného majetku vojenskej povahy UA, 2024, Dostupné na: <<https://www.nku.gov.sk/documents/d/nku/darovanie-hnutelneho-majetku-vojenskej-povahy-ukrajine-pdf>>

¹⁷ Ako odhad celkových výdavkov boli použité výdavkové položky z finančných výkazov označené zdrojovým kódom Ukrajina. To však neznamená, že všetky výdavky spojené s odídencom z UA musia byť nutne zachytené. Napr. nie sú v plnej výške zahrnuté náklady na zdravotnú starostlivosť, keďže nie sú dostupné údaje od zdravotných poisťovní týkajúce sa vynaložených prostriedkov na zdravotnú starostlivosť poskytnutú odídencom. Ide však o nižšie sumy, odhadom v jednotkách miliónov eur. Za rok 2024 nie sú ešte dostupné kompletne údaje. Preto výdavky poskytované samosprávami predstavujú čerpanie do konca septembra 2024. Sumy v súčtových riadkoch/stĺpcoch nemusia byť matematicky presné, čo je spôsobené zaokrúhľovaním.

Tieto technologické inovácie umožnia efektívnejšie spracovanie cestujúcich a zlepšia celkovú kapacitu hraničných kontrol, čím sa minimalizuje potreba navyšovania personálu.

Tabuľka 6: Odhadované daňové príjmy spôsobené prílevom utečencov z UA

Oblasť daní v mil. eur	2022	2023	2024	2025
Dane z trhu práce	33	121	171	165
- z toho DPFO	8	28	37	36
- z toho odvody	25	93	134	128
Dane zo spotreby	22	44	61	78
- z DPH	18	37	51	66
- z toho spotrebné dane	4	7	11	13
Ostatné dane	9	-7	-15	-12
Spolu daňové príjmy	64	158	217	231
Percento HDP	0,06%	0,13%	0,17%	0,17%

Zdroj: IFP

Treba sa však zamyslieť nad potenciálnymi príjmami, ktoré môžu plynúť z prítomnosti ukrajinských pracovníkov v SR. Zároveň je potrebné doriešiť problematiku spravodlivého prerozdelenia týchto príjmov v prospech samospráv, kde sú ukrajinskí odídenci registrovaní.

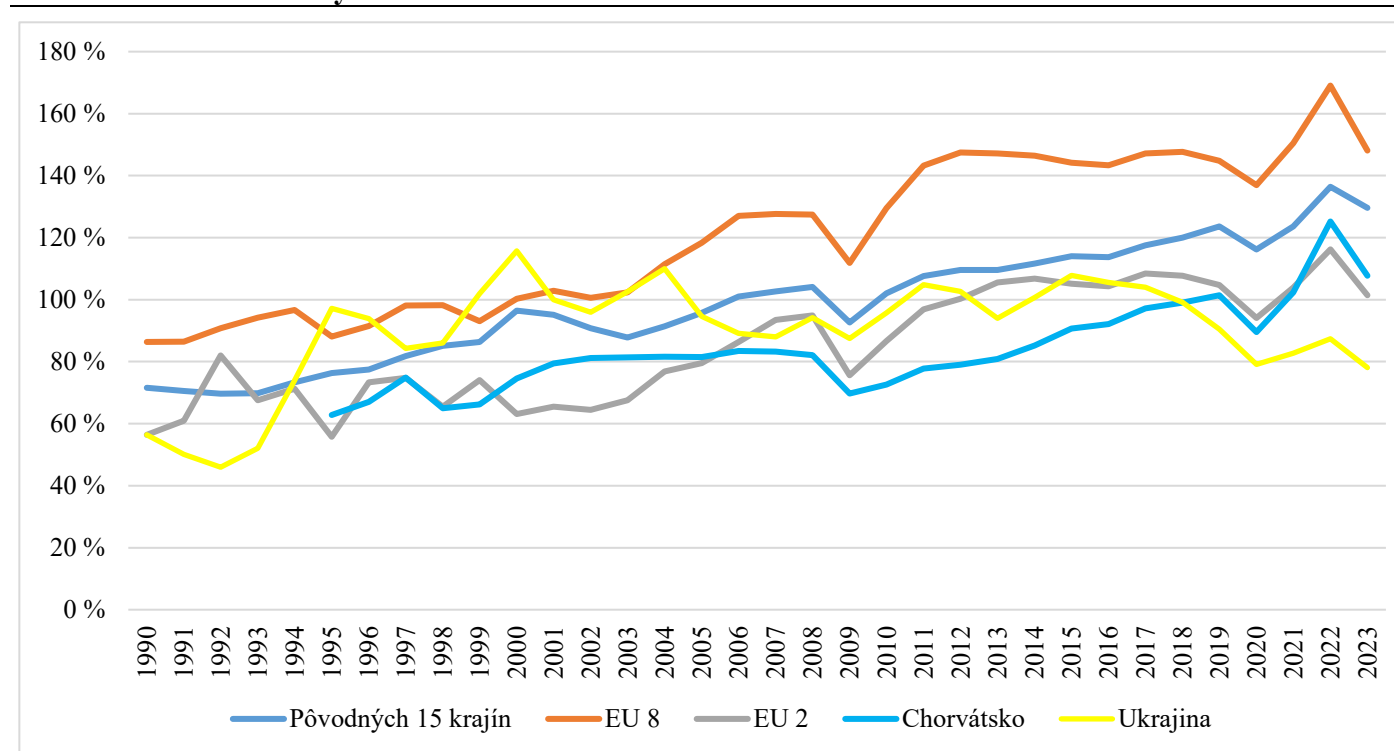
Títo pracovníci prispievajú do ekonomiky nielen cez odvody a dane z príjmu, ale aj prostredníctvom spotreby tovarov a služieb, čo môže podporiť rast domácich podnikov a zvyšovať daňové príjmy z DPH a iných nepriamych daní. Okrem toho, pracovná mobilita môže pomôcť vyrovnať nedostatok pracovnej sily v určitých sektoroch, čo by mohlo zlepšiť produktivitu a podporiť rast ekonomiky.

Podľa odhadov IFP odídenci z UA každoročne zvyšujú daňové príjmy štátneho rozpočtu o 0,1 % až 0,2 % HDP. Najväčšiu časť týchto príjmov predstavujú dane z trhu práce, ktoré by mali v roku 2025 dosiahnuť 165 mil. eur. Celkové daňové príjmy by mali každoročne rásť, pričom v roku 2025 sa predpokladá ich výška na úrovni 231 mil. eur. Za obdobie rokov 2022 až 2024 by mali tieto príjmy dosiahnuť spolu 439 mil. eur.

VI. Zahraničný obchod SR a UA

Vstup krajín do EÚ má pozitívny vplyv na medzinárodný obchod a to ako nových členských štátov, tak aj už existujúcich, vďaka zjednodušeným obchodným podmienkam, odstráneniu colných bariér a umožneniu voľného pohybu tovarov a služieb. Krajiny, ktoré sa stávajú súčasťou EÚ sa ľahšie zapájajú do globálnych dodávateľských reťazcov, čo podporuje rast exportu.

Graf 14: Medzinárodný obchod ako % HDP

Zdroj: Svetová banka, Dostupné na: <<https://data.worldbank.org/indicator/NE.TRD.GNFS.ZS>>

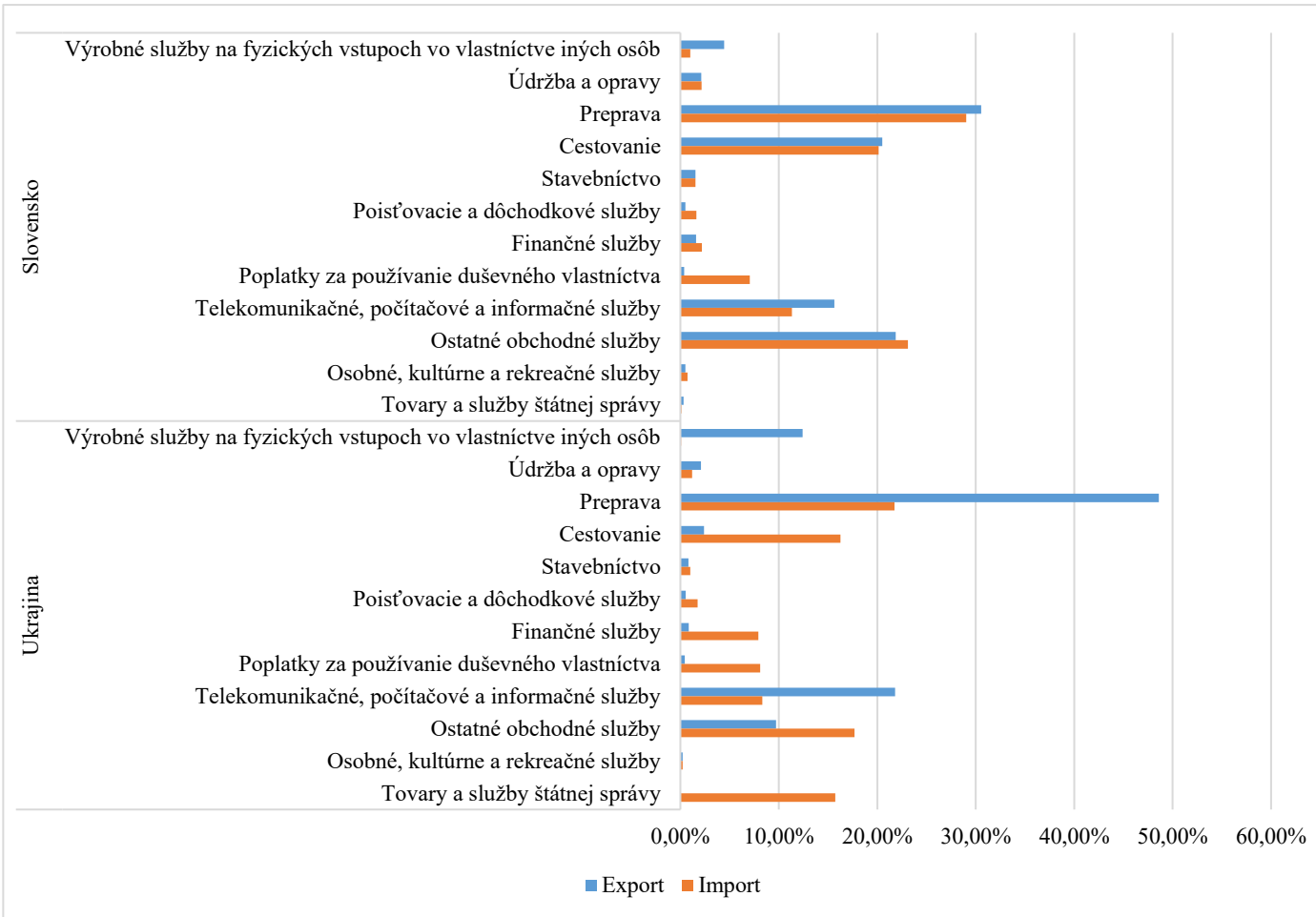
Legenda: Pôvodných 15 krajín- členské krajiny EÚ pred rozširovaním v roku 2004; EU 8- členské štáty, ktoré vstúpili do EÚ v roku 2004 okrem MT a CY; EU 2- BG a RO

V histórii rozširovania najviac prosperoval vstup do EÚ v oblasti medzinárodného obchodu krajinám, ktoré sa stali členmi v roku 2004, najmä vďaka spoločným hraniciam s ekonomicky vyspelými pôvodnými členskými štátmi. Pred rozšírením v roku 2004 krajiny EÚ 8 dosahovali podiel medzinárodného obchodu k HDP v priemere 102 %, pričom v roku 2008 to už bolo 127 %. Medzinárodný obchod, hoci v menšej miere, rástol aj v pôvodných 15 členských štátoch – pred rozšírením dosahovali podiel 87 % HDP, v roku 2008 narástol na 104 %.

Vzhľadom na geografickú polohu UA, ktorá má priame hranice s krajinami EÚ ako sú PL, SR, HU a RO sa dá predpokladať, že s pokračujúcou integráciou UA do európskeho trhu bude jej medzinárodný obchod rásť. Tento rast bude podporený nielen lepším prístupom na trhy EÚ, ale aj harmonizáciou regulácií a štandardov, čo umožní jednoduchší obchod a zníži bariéry v oblasti colných predpisov a administratívy. S postupujúcou integráciou sa UA stane čoraz viac prepojená s európskymi tržmi, čo nielen UA ale aj súčasným členom EÚ otvorí nové obchodné príležitosti a prispeje k ďalšiemu posilneniu hospodárstiev krajín EÚ. Zároveň je však potrebné počítať aj s možnými výzvami, ktoré táto integrácia prinesie najmä v oblasti poľnohospodárstva. UA patrí medzi najväčších poľnohospodárskych producentov v Európe a jej vstup na jednotný trh bude viesť k zvýšenej konkurencii pre poľnohospodárov v súčasných členských štátoch EÚ. To môže vytvoriť tlak na ceny, trhové podiely a udržateľnosť výroby v niektorých regiónoch. Včasná príprava na tieto zmeny bude kľúčová pre zachovanie konkurencieschopnosti a stability európskeho poľnohospodárstva.¹⁸

¹⁸ Analýza vplyvov rozširovania EÚ o UA na slovenské pôdohospodárstvo sa nachádza v prílohe k vlastnému materiálu

Graf 15: Čistý export jednotlivých druhů služeb - průměr za roky 2017-2021 v mil. EUR

Zdroj: International Trade Centre, Trade statistics for international business development, dátum stiahnutia dát 02.12.2024, Dostupné na: <https://www.trademap.org/Country_SelService_TS.aspx?nvpm=1%7c%7c%7c%7c%7c%7cS00%7c1%7c3%7c1%7c2%7c1%7c2%7c1%7c%7c1%7c%7c>

Štruktúra exportu a importu služieb SR a UA odhaľuje výrazné rozdiely, pričom najväčšiu zložku ukrajinského exportu v priemere za roky 2017-2021 tvorili prepravné služby (49 %), najmä preprava potrubím, letecká preprava osôb a námorná doprava. Najväčší nárast od roku 2017 do 2021 zaznamenali v ukrajinskom exporte služby osobné, kultúrne a rekreačné služby (219 %), poisťovacie a dôchodkové služby (198 %) a IKT služby (119 %). Aj v bilancii služieb SR má najväčšie zastúpenie preprava, konkrétne preprava nákladu po ceste, preprava potrubím a železničná preprava nákladu. Najväčší nárast v rovnakom období zaznamenali poplatky za využívanie duševného vlastníctva (85 %), zahraničné výkony stavebníctva (73 %) a personálne, kultúrne a rekreačné služby (61 %). Oproti UA, rast exportu telekomunikačných, počítačových a IKT služieb bol v SR výrazne skromnejší, predstavoval 19 %.

UA v oblasti IKT predstavuje pre SR silnú konkurenciu. Vzhľadom na svoje strategické kroky v digitalizácii a modernizácii infraštruktúry, ako aj rastúci počet technologických startupov, môže byť v budúcnosti silným hráčom na globálnom trhu. Po povojnovej obnove, podporovanej ekonomickým rastom a prílevom PZI, má UA potenciál naďalej rozvinúť sektor IKT služieb, čo by mohlo viesť k jej rýchlemu prispôbeniu sa moderným hospodárskym trendom. Tento vývoj by mohol nasmerovať UA na trajektóriu podobnú EE, ktoré sa stalo lídrom v oblasti digitálnych inovácií a technologických riešení v EÚ.

SR by mala preskúmať nové spôsoby spolupráce s UA, ktoré by umožnili minimalizovať potenciálne negatívne dopady a súčasne maximalizovať príležitosti, ktoré vyplývajú z rozvíjajúceho sa ukrajinského trhu.

Spolupráca by mohla zahŕňať strategické partnerstvá v oblasti technológií, výskumu, infraštruktúry a obchodu, čím by SR získala prístup k inováciám, PZI a novým trhom. Týmto spôsobom by krajina nielen posilnila svoju pozíciu v stredoeurópskom regióne, ale aj prehĺbila ekonomické väzby, čím by sa otvorili nové možnosti v rôznych sektoroch, vrátane digitalizácie a rozvoja inovatívnych technológií. UA má rozsiahle praktické skúsenosti s ochranou kritickej infraštruktúry, kybernetickými útokmi a implementáciou moderných obranných technológií v kyberpriestore v súvislosti s prebiehajúcou vojenskou inváziou. Tieto skúsenosti môžu byť cenným prínosom pre SR v oblasti rozvoja vlastnej informačnej a kybernetickej bezpečnosti a posilnenia digitálnej odolnosti verejnej správy. SR by mohla ťažiť z týchto znalostí v oblasti informačnej a kybernetickej bezpečnosti (napr. poskytovaním školení pre štátne aj súkromné inštitúcie SR, rozvíjaním spolupráce pri vývoji obranných informačných systémov zameraných na detekciu a reakciu na Advanced Persistent Threats (voľne preložené ako pokročilé pretrvávajúce hrozby)), realizáciou spoločných výskumno-vývojových projektov (napr. zriadením spoločných výskumných alebo inovačných centier v oblasti informačnej a kybernetickej bezpečnosti, využitím umelej inteligencie vo verejnej správe a pre obranné účely), integráciou UA na informačnú a kybernetickú bezpečnosť do technologického a bezpečnostného ekosystému SR (napr. zjednodušením administratívnych procesov pre zamestnávanie ukrajinských IKT špecialistov v SR firmách, podporou aktivít zameraných na realokáciu talentov z UA do slovenských firiem, univerzít a výskumných pracovísk). Cieľom navrhovanej spolupráce je maximalizovať prenos know-how, technológií a personálnych kapacít z UA do SR, čím sa podporí zvýšenie konkurencieschopnosti slovenskej ekonomiky, zvýši sa jej technologická odolnosť a prispeje sa k spoločnej európskej bezpečnostnej politike v oblasti kybernetickej obrany a high-tech odvetví.

V roku 2020 UA spustila digitálnu platformu Diia, ktorá občanom poskytuje viac ako 70 štátnych služieb v online podobe. Súčasťou systému je aj mobilná aplikácia, ktorá umožňuje používateľom prístup k 14 digitálnym dokumentom, vrátane občianskeho a vodičského preukazu, pasu či rodného listu. Platforma výrazne zjednodušuje komunikáciu so štátom, umožňuje podávanie daňových priznaní, registráciu podnikania a vybavovanie rôznych úradných záležitostí bez potreby fyzickej návštevy inštitúcií. Celkový počet používateľov presiahol 21 mil. Diia City je špeciálny právny a daňový režim na podporu ukrajinského IKT sektora spustený v roku 2022. Poskytuje technologickým firmám a startupom, ktoré sa v ňom zaregistrujú, výhodné daňové podmienky (5 % daň zo mzdy, 9 % daň na dividendy), flexibilné pracovné zmluvy (gig-kontrakty), právnu ochranu investorov a stimuly na inovácie. Cieľom bolo vytvoriť priaznivé podnikateľské prostredie, prilákať zahraničné investície a podporiť rast IKT priemyslu aj v čase vojnového konfliktu.¹⁹

Podľa MD SR modernizácia ukrajinskej vodnej dopravnej infraštruktúry by mohla zvýšiť konkurenciu pre slovenské prístavy a lodné spoločnosti, čo by mohlo negatívne ovplyvniť ich ziskovosť a zamestnanosť v sektore vnútroštátnej vodnej dopravy a tým znížiť export prepravných služieb. Podobne, väčšia konkurencia by mohla nastať aj pre letiská na východe SR, ako napríklad v Košiciach. Ak by UA vstúpila do Schengenského priestoru, mohlo by to viesť k presunu tokov pasažierov na ukrajinské letiská, ako je Užhorod, ktoré by mohli profitovať z lacnejšej pracovnej sily, čím by bol negatívne ovplyvnený chod slovenských letísk.

V rámci leteckej osobnej dopravy majú pre spojenie s UA najväčší potenciál letiská v Poprade a Košiciach. Letisko v Poprade momentálne slúži skôr ako vstupný bod do Vysokých Tatier a na linky pre Slovákov do Veľkej Británie. Po otvorení ukrajinského vzdušného priestoru by toto letisko mohlo obnoviť dovolenkové lety z UA do Tatier v zimnej sezóne a potenciálne aj lety medzi Popradom a ďalšími destináciami na UA.

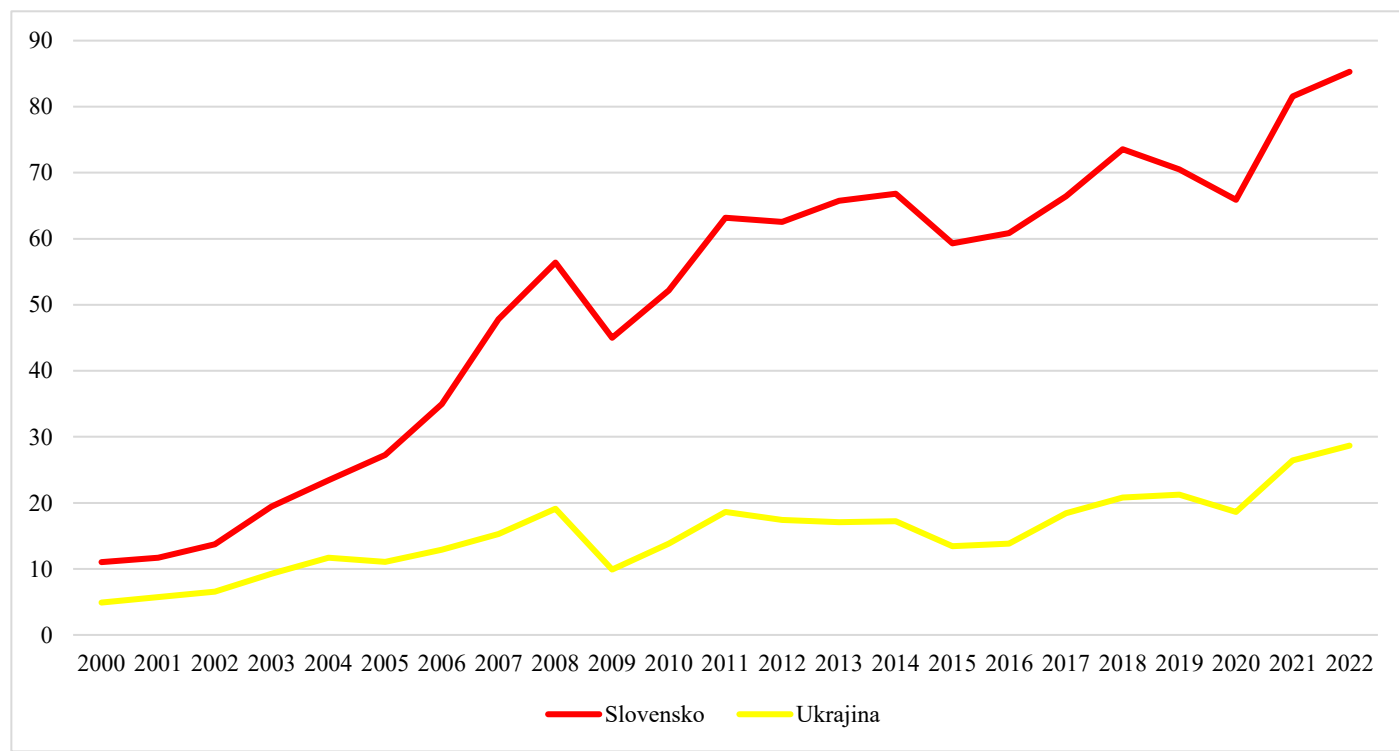
Letisko v Košiciach je bližšie pri ukrajinských hraniciach a má teda vyšší potenciál pre linky medzi Košicami a letiskami na UA. Využívanie leteckých liniek by mohlo byť výhodné najmä v období, kým UA nebude súčasťou schengenského priestoru, čím by sa zrýchlil prechod cez hranice oproti cestnej doprave.

¹⁹ VISITUKRAINE.TODAY, Diia City: What is it, how much tax do you have to pay, and how do you switch to this legal regime?, 2024, Dostupné na: <<https://visitukraine.today/blog/5145/diia-city-what-is-it-how-much-tax-do-you-have-to-payandhowdoyouswitchtothislegalregime?srsltid=AfmBOoo5DsXJEi7NAmRPenmFu8V73p90vZNSP5uUIY5suvaPn6TnMGX#what-is-diia-city>>

Budovanie nových prekladiskových železničných a intermodálnych kapacít na UA predstavuje potenciálne riziko zmarenia investícií do existujúcich prekladiskových kapacít v SR (napr. TKD Dobrá, INTERPORT Haniska pri Košiciach, Východoslovenská preprava Čierna nad Tisou), ktoré boli modernizované aj s podporou fondov EÚ. Za posledné 2 roky sa zvýšila kapacita UA prekladísk na hranici s SK viac ako dvojnásobne. Výrazný pokles činností na slovenských prekladiskách je citelný už dnes. Pokračovanie presunu prekladky na UA by viedlo k strate približne 1 700 špecifických pracovných miest naviazaných na Východoslovenské prekladiská a dopravu cez ne, a tiež k predpokladanému krachu národného dopravcu ZSSK CARGO v dôsledku výpadku 50 % príjmov.

V cestnej doprave bude nevyhnutné dohliadnuť na harmonizáciu a najmä kontrolu dodržiavania pravidiel a povinností pre dopravcov, ktorým sa otvorí európsky jednotný trh a vstúpia do priamej konkurencie slovenským dopravcom. Aktuálne nastavenia ukrajinskej legislatívy v oblasti povolení na podnikanie, rovnako ako v oblasti sociálnej legislatívy zamestnancov v doprave, sú významne jednoduchšie a najmä viažuce nižšie náklady, čo ukrajinským dopravcom umožňuje poskytovať svoje služby za významne nižšie ceny, než je to v prípade slovenských dopravcov. Účinná kontrola dodržiavania harmonizovaných pravidiel bude kľúčová pre zabezpečenie férovej hospodárskej súťaže.

Graf 16: Vývoj exportu tovarov SR a UA do EÚ v mld. USD.

Zdroj: Centre for Prospective Studies and International Information, databáza BACI verzia 202401b, Dostupné na: <https://www.cepii.fr/CEPII/en/bdd_modele/bdd_modele_item.asp?id=37>

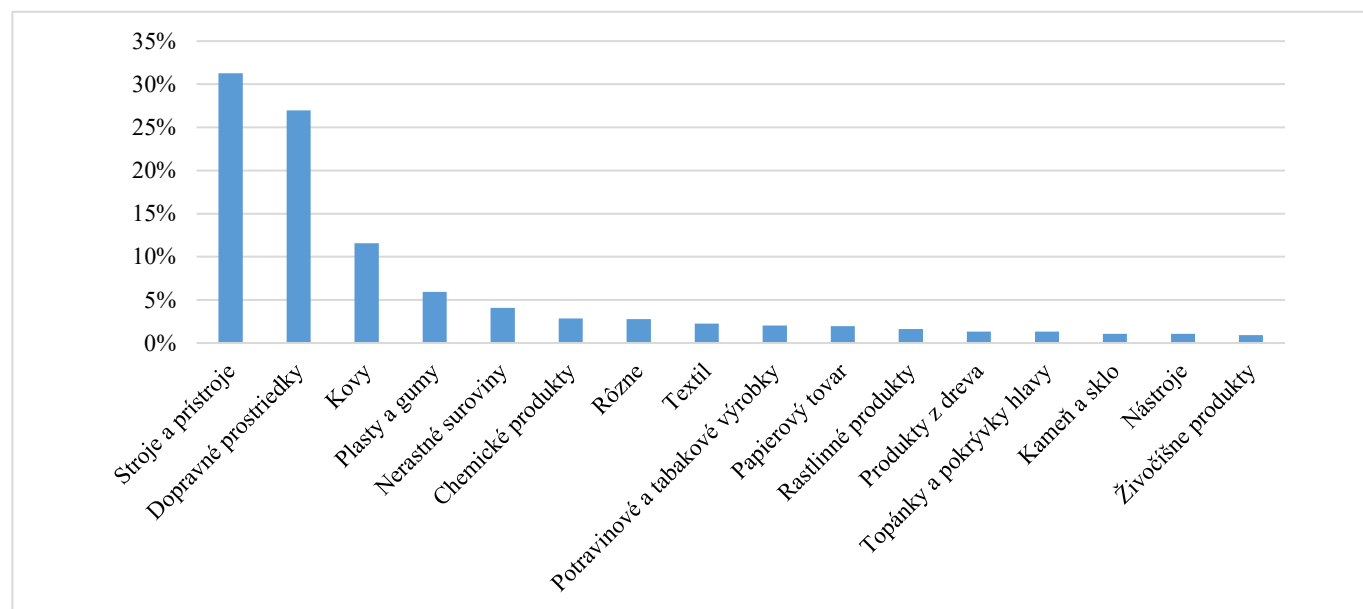
Napriek tomu, že medzinárodný obchod UA s EÚ kontinuálne rástol, jej podiel na celkovom obchode EÚ je stále minimálny v porovnaní so SR s prístupom k voľnému trhu, ktorý UA nemá. V roku 2022 dosiahol celkový export z UA do EÚ hodnotu 28,67 mld. USD. Na porovnanie, SR zaznamenala 85,29 mld. USD. Za dvanásť rokov sa celkový export UA do EÚ zdvojnásobil, ale napriek tomu v roku 2022 tvoril iba 0,96 % z celkového importu do EÚ z tretích krajín.

Dohoda o asociácii medzi EÚ a UA bola podpísaná v roku 2014 a jej plná implementácia sa začala 1. septembra 2017. Súčasťou tejto dohody je aj hospodárska časť – DCFTA, ktorá upravuje obchodné vzťahy medzi EÚ a UA. DCFTA sa predbežne začala uplatňovať od 1. januára 2016.

Aktuálne platné autonómne obchodné opatrenia, ktorými od 4. júna 2022 EÚ zaviedla úplnú liberalizáciu obchodu s UA, umožňujú dočasné pozastavenie dovozných ciel, kvót a ochranných opatrení nad rámec DCFTA. Tieto opatrenia platia do júna 2025, avšak Európska komisia neplánuje ich ďalšie predĺženie a predpokladá návrat k režimu podľa DCFTA. Zároveň sa plánuje využiť článok 29 DCFTA na prehlbenie liberalizácie na recipročnej a trvalej báze. Výsledkom rokovaní s UA, ktoré by mali prebehnúť v prvej polovici roku 2025, bude zmena listiny záväzkov DCFTA spočívajúca vo zvýšení objemu colných kvót. Vzhľadom na vysokú citlivosť niekoľkých poľnohospodárskych produktov, ako napr. pšenice, jačmeňa, kukurice, medu a cukru, ktoré majú veľký ekonomický význam, sa SR zasadzuje za zachovanie tarifných kvót pre všetky produkty, uvedené v dodatku k prílohe I-A, DCFTA s UA, a to na pôvodnej úrovni, aby sa zabezpečili stabilné obchodné podmienky na vnútornom trhu EÚ. V rámci DCFTA sú priemyselné produkty už plne liberalizované, s výnimkou osobných automobilov, kde UA uplatňuje prechodné clo vo výške 1,8 % do 1. januára 2026. EÚ aplikuje 40 colných kvót pokrývajúcich 36 produktov, vrátane hydiny (90 tis. ton), vajec (6 tis. ton), obilnín (pšenica, jačmeň, kukurica), cukru (20 tis. ton), medu (6 tis. ton) či etanolu (100 tis. ton).

UA naopak využíva len niekoľko colných kvót, napríklad na bravčové mäso, hydinu a cukor. Na spracované poľnohospodárske produkty uplatňuje clá v rozpätí 2 – 16 %, pričom väčšina je na úrovni približne 10 %. Aj napriek rozsiahlej liberalizácii obchodu medzi EÚ a UA v zmysle DCFTA bude integrácia UA do EÚ znamenať úplné otvorenie vnútorného trhu EÚ pre dovozy z UA, vrátane potenciálnych negatívnych dopadov na ekonomických aktérov v SR. Na druhej strane bude UA nútená prispôbiť sa právnemu rámcu *acquis communautaire* EÚ, vrátane prísnych štandardov kvality, bezpečnosti a environmentálnych požiadaviek. Produkty z UA tak budú musieť spĺňať rovnaké normy ako výrobky pochádzajúce z EÚ. Tento proces bude mať priamy vplyv na kvalitu výrobkov z UA, čo znamená, že na slovenský trh budú z UA prichádzať kvalitnejšie a bezpečnejšie produkty ako pred uplatňovaním týchto noriem.

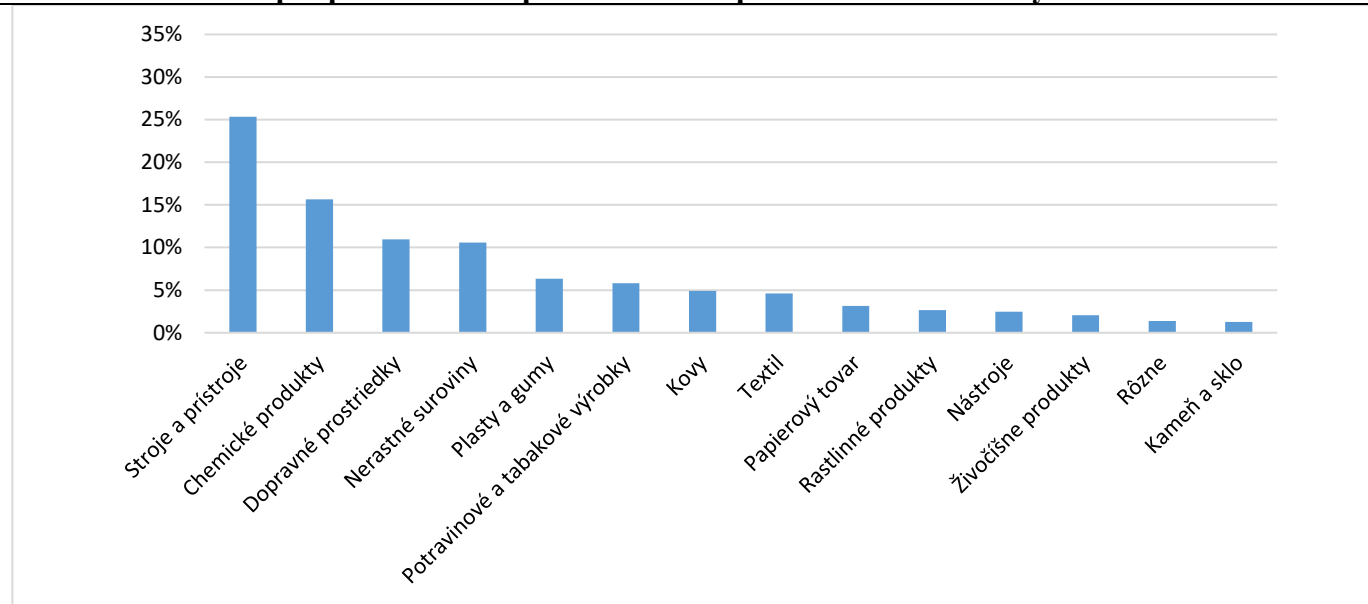
Graf 17: Podiel skupín produktov²⁰ na priemernom exporte SR do EÚ za roky 2017-2021

Zdroj: BACI databáza verzia 202401b, Dostupné na: <https://www.cepii.fr/CEPII/en/bdd_modelle/bdd_modelle_item.asp?id=37https>

²⁰ Kategórie produktov vychádzajú z názvov sekcií produktov podľa Svetovej colnej organizácie, Dostupné na: <<https://www.wcoomd.org/en/topics/nomenclature/instrument-and-tools/hs-nomenclature-2022-edition/hs-nomenclature-2022-edition.aspx>>

Graf 18: Podiel skupín produktov na priemernom importe UA z EÚ za roky 2017-2021

Zdroj: BACI databáza verzia 202401b, Dostupné

na: < https://www.cepii.fr/CEPII/en/bdd_modele/bdd_modele_item.asp?id=37https >

Najvyvážanejšou komoditou SR do krajín EÚ sú stroje a dopravné prostriedky. Spolu tvorili za roky 2017-2021 priemerne takmer 58 % z celkového množstva exportovaných komodít (41,7 mld. USD).

V prípade UA boli stroje a prístroje až štvrtou najvyvážanejšou komoditou s priemerným podielom 14 % na celkovom exporte a hodnotou 2,94 mld. USD počas rokov 2017-2021 (dopravné prostriedky predstavovali 14. najvyvážanejšiu kategóriu). **UA nie je zameraná na strojársky priemysel v takej rozsiahlej miere ako SR, a tým by najvyvážanejšie druhy tovaru nemali pociť pokles v odbyte.** Treba však vziať do úvahy závažný fakt, že doposiaľ nie je známe v akom časovom horizonte UA vstúpi do EÚ. Stroje v SR v rokoch 1995-2003 mali oveľa nižšie zastúpenie v skupine exportovaných produktov ako dnes (v období rokov 1995-2003 tvorili stroje približne 17 % z celkového exportu, v rokoch 2017-2021 tvoria 31 %).

Eximbanka SR podporila slovenský export na UA v celkovom objeme viac ako 550 mil. EUR prostredníctvom portfólia bankových, záručných a poisťovacích produktov, pričom zo sektorového hľadiska dominovala produkcia hutníckeho a kovospracujúceho, strojárkeho, elektrotechnického a chemického priemyslu, energetiky a energetického strojárstva, ako aj medicínske a farmaceutické výrobky.

Tabuľka 7: Najviac vyvážané tovary SR do EÚ, ktoré tvoria veľkú časť importov UA z tretích krajín

Názov produktu/ tovarovej skupiny	HS6 Kód produktu	Podiel na exporte SR do EÚ 2017-2021
Televízne prijímače, ktoré obsahujú alebo neobsahujú rádiový prijímač alebo zariadenie na záznam alebo reprodukciu zvuku alebo obrazu.	852810	5,39 %
Osobné motorové vozidlá s piestovým motorom na zapáľovanie iskrou, objem valca nad 1 000 cm ³ , ale nie viac ako 1 500 cm ³	870322	4,85 %
Prenosové zariadenia na rádiové a televízne vysielanie; televízne, digitálne a video kamery	852520	4,51 %

Osobné motorové vozidlá s piestovým motorom na zapáľovanie iskrou, objem valca nad 1 500 cm³, ale nie viac ako 3 000 cm³.	870323	3,79 %
Osobné motorové vozidlá s naftovým motorom (diesel) so zapáľovaním kompresiou, objem valca nad 1500 cm³, ale nie viac ako 2 500 cm³	870332	3,10 %
Osobné motorové vozidlá s naftovým motorom (diesel) so zapáľovaním kompresiou, objem valca nad 2500 cm³	87033	1,92 %
Stroje: časti a príslušenstvo automatického spracovania dát, magnetické alebo optické čítačky, digitálne spracovateľské jednotky	847330	1,43 %
Elektrické statické meniče	850440	0,91 %

SR v predchádzajúcej dekáde najviac zvýšila export prenosových zariadení na rádiové a televízne vysielanie; ako aj televíznych, digitálnych a video kamier zo 121 miliónov USD vývozu do EÚ v roku 2009 až na 2,9 miliardy USD v roku 2021. Tento tovar v období 2017-2021 tvoril 15% z celkových exportovaných tovarov do EÚ v skupine strojov a prístrojov. Najväčší podiel vyvázaných strojov predstavovali televízne prijímače. Pre SR v sektore strojov predstavujú najväčšiu príležitosť navýšenia exportov prenosné zariadenia (import UA tvoril 7,24 % zo všetkých strojov v priemere 2017-2021), televízne prijímače (2,21 % z celkového importu strojov UA), stroje: časti a príslušenstvo (2,16 % importu strojov UA) a elektrické statické meniče (1,43 % z celkového importu strojov UA).

Po ukončení vojny UA pravdepodobne zaznamená zvýšený dopyt po drahších tovaroch a službách, ako sú automobily, kvalitné stavebné materiály, technologické riešenia a sofistikované priemyselné zariadenia. Tento trend bude podporený nielen obnovou krajiny, ale aj rastom životnej úrovne a postupným prispôbovaním sa štandardom EÚ v prípade úspešného integračného procesu.

Pre SR, ktorá je tradične silná v automobilovej výrobe a výrobe komponentov, môže tento vývoj predstavovať významnú príležitosť. SR sa radí medzi krajiny s najvyššou produkciou automobilov na obyvateľa a pôsobia tu významné automobilky, ako Volkswagen, Kia, Jaguar a Stellantis, o niekoľko rokov k nim pribudne aj Volvo. SR v priemere za roky 2017-2021 vyexportovalo produkty v kategórii dopravných prostriedkov v hodnote 30 mld. USD. Najväčším obchodným partnerom pre SR bolo DE (26% všetkých importov zo SR), FR (11 %) a USA (8 %).

Aj v oblasti medzinárodného obchodu medzi EÚ a UA je potrebné vnímať rozmer dopravy tovarov a služieb pomocou jednotlivých módov dopravy (cestná, železničná, letecká a pod.). Vzhľadom na nižšie náklady na UA z uvedeného môžu benefitovať slovenskí exportéri, avšak na úkor slovenských dopravcov, kde je možné predpokladať negatívny dopad uvedených zmien.

Povojnová obnova krajiny predstavuje významnú príležitosť pre slovenské podniky v strategických sektoroch. Stavebníctvo môže profitovať z dopytu po montovaných domoch a konštrukciách s krátkym časom výstavby. Energetika a energetická infraštruktúra budú po vojne pre UA kľúčovými sektormi, pričom ich obnova má strategický význam aj pre SR vzhľadom na prepojenosť prenosových sústav. Slovenské energetické spoločnosti disponujú rozsiahlymi skúsenosťami v oblasti modernizácie a údržby infraštruktúry, ako aj hlbokou znalosťou špecifik a komponentov používaných v ukrajinskej sieti.

Významnou konkurenčnou výhodou je expertíza SR v integrácii smart-grid riešení a v oblasti prevádzky, údržby a vyradovania jadrových zariadení. Okrem tradičných riešení sa ako perspektívne ukazujú aj investičné projekty zamerané na decentralizáciu ukrajinskej energetickej siete, najmä vytváranie menších

energetických ostrovov na úrovni obcí a municipalít, ktoré kombinujú obnoviteľné zdroje energie, batériové úložiská a inteligentné riadiace systémy.

UA bola tradičným odbytiskom slovenskej strojárkej produkcie, pričom v kontexte povojnovej obnovy a modernizácie železničnej dopravy sa oblasť výroby dopravných prostriedkov javí ako obzvlášť perspektívna. Významnú príležitosť predstavujú dodávky nových vagónov, generálne aj čiastkové opravy existujúcich vozňov a lokomotív, ako aj dodávky a montáž rôznych komponentov. Slovenské strojárské spoločnosti disponujú potrebnými technológiami a skúsenosťami na realizáciu týchto projektov. Elektrotechnický priemysel môže ťažiť z rastúceho dopytu po smart riešeniach vrátane osvetlenia, energetických sietí a varovných systémov.

IHA odhadol, ktoré produkty by SR mohla nahradiť lacnejšími výrobkami v prípade ukrajinského exportu, ako je uvedené v tabuľke 8. V tabuľke 9 sú zobrazené produkty, ktoré by mohli predstavovať konkurenciu pre SR. Na porovnanie, v tabuľke 10 IHA uvádza produkty s vysokým exportným potenciálom zo SR na UA. Na základe týchto odhadov má SR najväčší potenciál pre export na UA v oblastiach strojárstva, hutníctva a automobilového priemyslu.

Tabuľka 8: Množstvo importov, ktoré by mohli byť potenciálne nahradené importami z UA (v mil. EUR)

Potenciálne množstvo nahradených importov	HS Kód	Opis
10,0	8708	Časti, súčasti a príslušenstvo motorových vozidiel položiek 8701 až 8705

Zdroj: databáza BACI, 2022, prepočet IHA

Tabuľka 9: Množstvo exportov, ktoré by mohli byť ohrozené exportami z UA (v mil. EUR)

Množstvo ohrozených slovenských exportov	HS Kód	Opis
10,6	8703	Osobné automobily a ostatné motorové vozidlá konštruované hlavne na prepravu osôb
4,6	8708	Časti, súčasti a príslušenstvo motorových vozidiel položiek 8701 až 8705

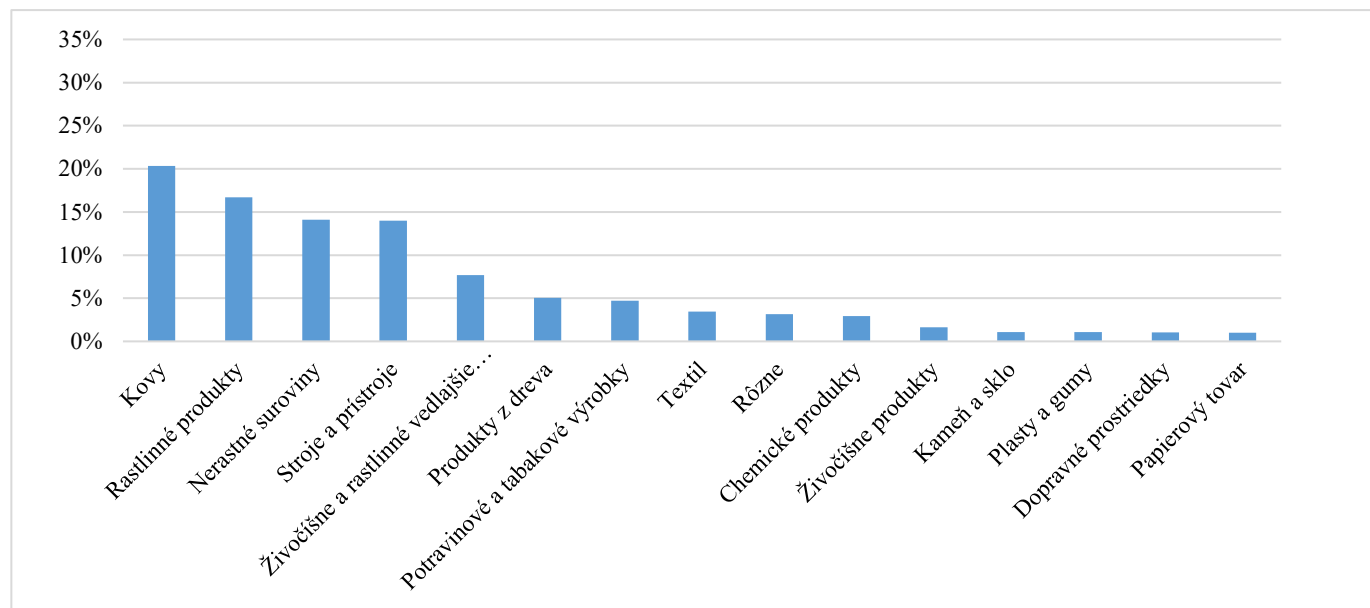
Zdroj: databáza BACI, 2022, prepočet IHA

Tabuľka 10: Maximálny exportný potenciál UA (v mil. EUR)

Exportný potenciál	HS Kód	Opis
6,1	8703	Osobné automobily a ostatné motorové vozidlá konštruované hlavne na prepravu osôb
3,6	7208	Ploché valcované výrobky zo železa valcované, neplátované, nepokovované a nepotiahnuté
3,0	7601	Nepracovaný (surový) hliník
3,0	8708	Časti, súčasti a príslušenstvo motorových vozidiel položiek 8701 až 8705
3,0	7208	Ploché valcované výrobky z nehrdzavejúcej ocele so šírkou 600 mm alebo väčšou

Zdroj: databáza BACI, 2022, prepočet IHA

Graf 19: Podiel skupín produktov na priemernom exporte UA do EÚ za roky 2017-2021 v USD

Zdroj: BACI databáza verzia 202401b, Dostupné na: <https://www.cepii.fr/CEPII/en/bdd_modele/bdd_modele_item.asp?id=37https>

UA patrí k najväčším producentom a vývozcom poľnohospodárskych produktov, predovšetkým obilnín a olejní. Práve obilniny tvoria najväčší podiel na celkovom množstve importovaných poľnohospodárskych produktov z UA do EÚ, s priemernou hodnotou 1,99 mld. USD. Napriek tomu, že UA zatiaľ nie je členom EÚ, už teraz jej vývoz obilnín niekoľkonásobne prevyšuje SR. Hoci aj v našom prípade sa u obilnín jedná o najdominantnejšiu poľnohospodársku plodinu, hodnota jej vývozu dosahuje sumu 0,40 mld. USD. Odstránenie colných bariér po vstupe do EÚ spôsobí, že obilniny z UA, ktoré sú častokrát lacnejšie než tie slovenské, sa začnú do členských štátov vyvážať vo väčšom množstve a teda znížia podiel na trhu EÚ obilnínami zo SR.

Tento vývoj si vyžaduje komplexnú transformáciu a diverzifikáciu pestovateľského portfólia, pričom zvlášť ohrození sú pestovatelia obilnín a olejní. Slovenská produkcia ovocia, zeleniny a zemiakov, ktorá je už teraz nízko sebestačná, môže čeliť lacnejšej konkurencii z UA, čo môže viesť k ukončeniu činnosti mnohých domácich pestovateľov. UA sa môže stať významnou konkurenciou v sektore cukru, keďže je silným obchodným partnerom pre EÚ.²¹ Jej podiel na celkovom dovoze cukru do EÚ rástol až do roku 2023, no v roku 2024 poklesol na 363,19 tisíc ton, čo predstavovalo 28 % podiel na celkovom dovoze do EÚ. Kľúčovým krokom bude podpora inovácií a startupov v poľnohospodárskom sektore, ako aj zlepšenie marketingových stratégií, aby sa zvýšila konkurencieschopnosť slovenských poľnohospodárskych a potravinárskych produktov na medzinárodných trhoch.

SR by mala svoje úsilie koncentrovať na zníženie/stabilizáciu záporného salda medzinárodného obchodu s potravinami. Výrobný a obchodný model SR je nevýhodný, pretože väčšinu exportu tvoria agrokomodity s nižšou pridanou hodnotou, zatiaľ čo dovoz tvoria drahšie finalizované potraviny, pričom ide o výrobky, pre výrobu ktorých na SR existujú kapacity.

Za účelom budovania moderného a konkurencieschopného poľnohospodárstva na SR bola vytvorená Vízia spoločných postupov pri budovaní moderného poľnohospodárstva do roku 2035.²² Cieľom je zaviesť inovácie

²¹ Detailnejšia analýza je v analytickom materiáli IPP, ktorý bude prílohou tohto dokumentu

²² Vízia je analyticko-syntetický dokument, skoncipovaný so zámerom pomenovať súčasný stav, východiská a očakávania rozvoja do roku 2027 a 2035. Dostupná na: <<https://www.enviroportal.sk/dokument/vizia-spolocnych-postupov-pri-budovaní-moderného-podohospodárstva-v-horizonte-roku-2035>>

do poľnohospodárstva a potravinárskeho priemyslu, ktoré zvýšia konkurencieschopnosť slovenskej produkcie, a optimalizovať využívanie zdrojov a výrobu potravín v súlade s prírodou.

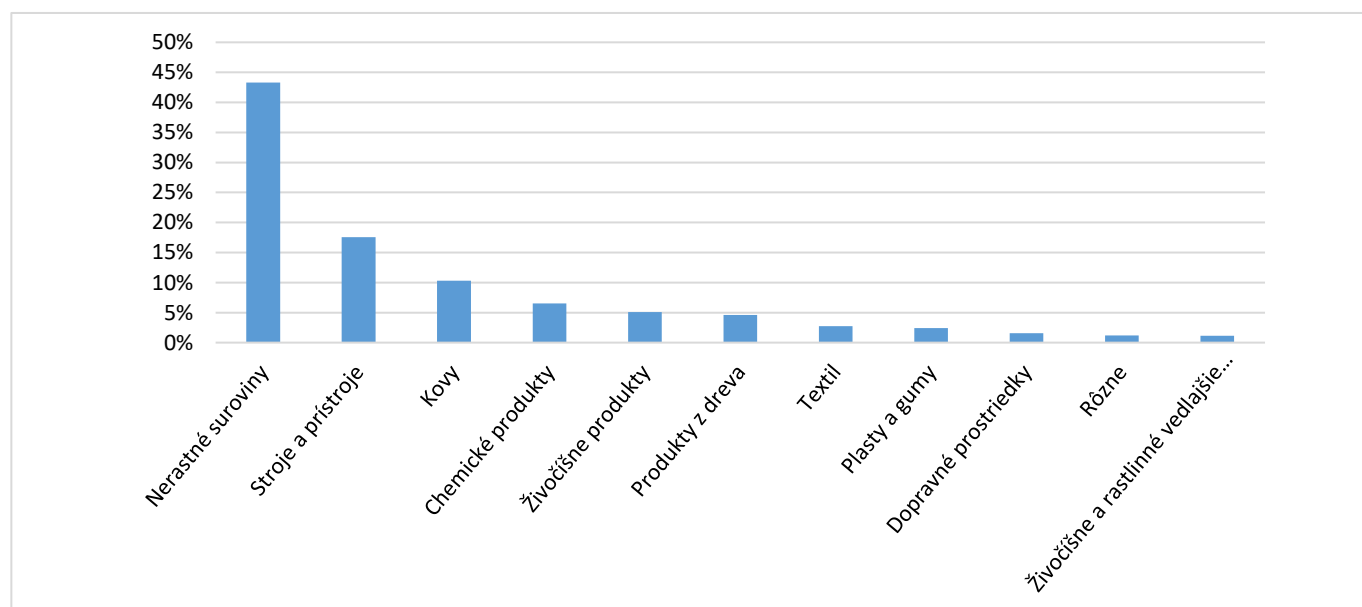
Na základe toho MPRV SR definuje opatrenia vyplývajúce z Vízie postupov pri budovaní moderného poľnohospodárstva do roku 2035:

- podpora domácich producentov - zabezpečiť štátne dotácie na výrobu a zlepšenie konkurencie schopnosti, podpora miestnych trhov a predaj produktov zo SR;
- zlepšenie kvality a marketingu;
- inovácie a technológie v poľnohospodárstve, najmä v oblasti poľnohospodárskej produkcie;
- vzdelávanie pre poľnohospodárov;
- zlepšenie prístupu k financiam a osвета pre verejnosť v rámci sektora poľnohospodárstva.

Vo vzájomnom obchode medzi SR a UA dominujú nerastné suroviny, ktoré predstavujú najvýznamnejšiu obchodovanú komoditu na oboch stranách. Ide však o rozdielne podkategórie – zatiaľ čo SR vyváža najmä energetické suroviny, pri ukrajinskom exporte do SR prevládajú železná ruda a oceľ, s priemernou ročnou hodnotou približne 291 mil. USD. Prístup k týmto surovinám je dôležitý najmä pre kľúčové subjekty slovenského hutníckeho priemyslu, ako je U.S. Steel Košice. UA pritom disponuje významnými zásobami až 22 z 34 kritických surovín identifikovaných EÚ, vrátane lítia, titánu, mangánu, grafitu a vzácnych zemín, ktoré sú nevyhnutné pre viaceré strategické odvetvia.

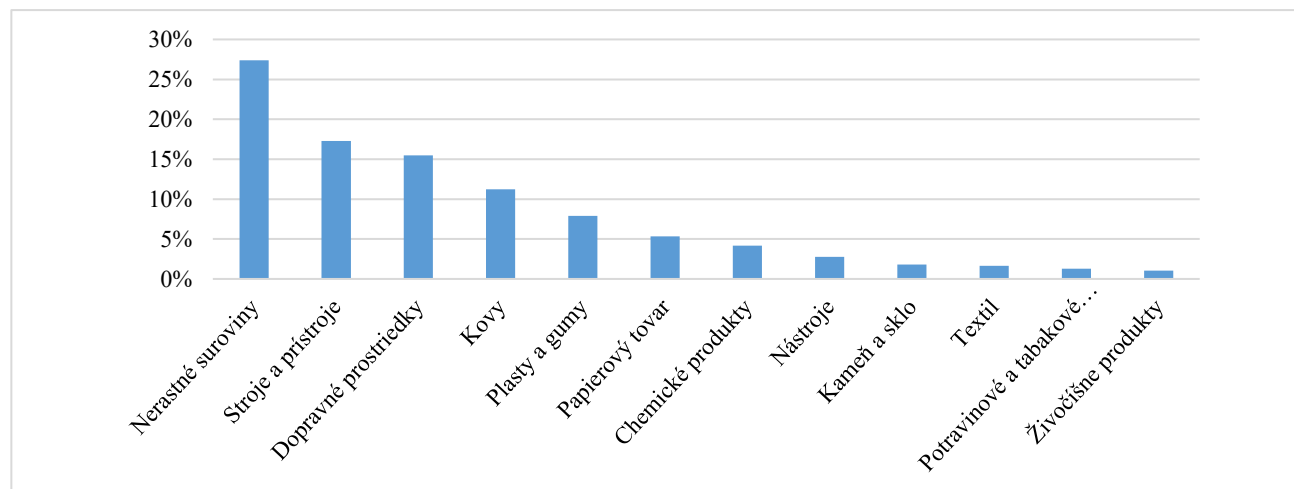
UA ako významný dodávateľ surovín ponúka slovenským geologickým inštitúciám príležitosti na spoluprácu v oblasti geologického prieskumu, ťažby a spracovaní, výmeny skúseností a geologických dát, harmonizácie legislatívy s právom EÚ, najmä v nakladaní s odpadom z ťažby či zosúladovaní environmentálnych štandardov. SR môže participovať na zabezpečení surovín pre strategické podniky, ako sú železné rudy pre USS Košice, mangánové rudy pre ferozliatinovú metalurgiu (OFZ, Istebné) alebo kremenné suroviny a kremíkový kov z Volynskej oblasti.

Graf 20: Podiel skupín produktov na priemernom exporte UA do SR za roky 2017-2021

Zdroj: BACI databáza, verzia 202401b, Dostupné na: <https://www.cepii.fr/CEPII/en/bdd_modele/bdd_modele_item.asp?id=37https>

Graf 21: Podiel skupín produktov na priemernom exporte SR do UA za roky 2017-2021

Zdroj: BACI databáza verzia 202401b, Dostupné na: <https://www.cepii.fr/CEPII/en/bdd_modelle/bdd_modelle_item.asp?id=37https>

Do kategórie nerastných surovín podľa harmonizovaného systému colného označovania tovaru spadajú aj elektrická energia a ropný plyn. Tieto dve komodity predstavujú najvýznamnejšiu časť slovenského exportu nerastných surovín do UA, pričom priemerná hodnota exportu elektriny počas rokov 2017-2021 dosiahla 133,69 mil. USD a ropného plynu 54,80 mil. USD. Integrácia UA do vnútorného trhu EÚ s energiou (elektrinou, plynom, obnoviteľnými plynmi a vodíkom) rozšíri jednotný trh a posilí cezhraničné obchodné výmeny. Týmto krokom sa môže zvýšiť konkurencia na trhu s energiami, takisto zvýšiť bezpečnosť dodávok a energetická stabilita. Rozvoj prepojení elektrizačných sústav a plynárenských sietí zároveň vytvára príležitosti pre SR, najmä v podobe zvýšeného exportu elektriny a plynu na UA a rozšírenia spolupráce medzi slovenskými a ukrajinskými energetickými spoločnosťami.

VII. Rozpočet EÚ v perspektíve k rozširovaniu o UA

Rozširovanie EÚ je kľúčovým procesom podporujúcim hospodársku, politickú a sociálnu integráciu na európskom kontinente. Prijímanie nových členských štátov prináša významné príležitosti, ako sú rozšírenie spoločného trhu, posilnenie bezpečnosti a zvýšenie politického vplyvu EÚ vo svete. Súčasne však tento proces predstavuje výzvu pre rozpočet EÚ, keďže adaptácia na potreby nových členov si vyžaduje značné finančné zdroje. Ide hlavne o podporu štrukturálnych reforiem, rozvoja infraštruktúry či poľnohospodárstva. MFF EÚ je dôležitým nástrojom, ktorý zabezpečuje dlhodobé plánovanie a stabilitu rozpočtu EÚ.

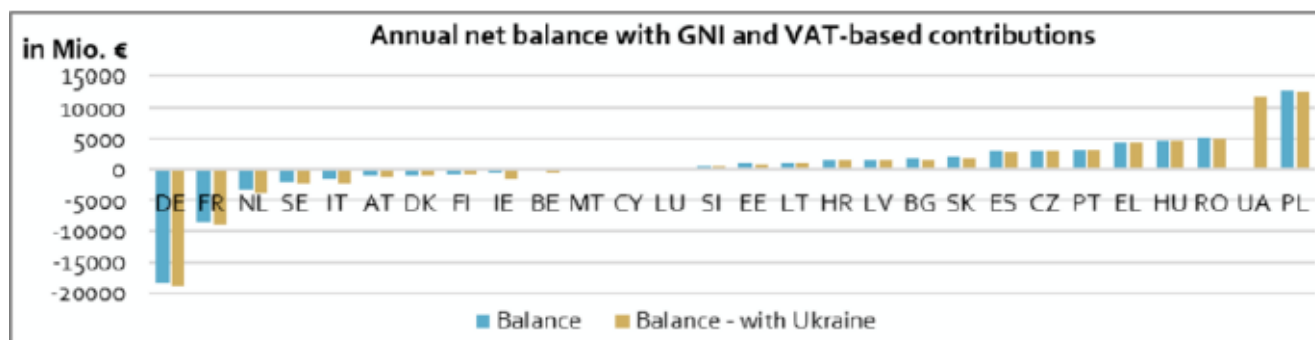
Pri rozširovaní v roku 2004, keď do EÚ vstúpilo desať nových krajín, boli zavedené viaceré adaptačné mechanizmy, aby sa zmiernili rozpočtové tlaky. Zaviedli sa limity na príjmy pre nové členské štáty ako percento ich HDP, aby sa predišlo nadmernému zaťaženiu rozpočtu EÚ a zároveň sa zabezpečila schopnosť členských krajín tieto prostriedky efektívne absorbovať. Tieto limity, známe aj ako kontrolné opatrenia sa zachovali aj v súčasnom MFF. Z pohľadu SR boli počas prvého programového obdobia (2004 – 2006) zavedené aj dočasné ustanovenia v oblasti kohéznej politiky a Spoločnej poľnohospodárskej politiky, ktoré pomohli postupne integrovať nové členské štáty.

Navyše, zavedenie minimálnej alokácie, ktorú môže členský štát získať ako percento z alokácie predchádzajúceho programového obdobia, pomáha zmierniť dopady štatistického efektu rozšírenia EÚ o menej rozvinuté štáty, čím sa znižujú straty na pridelených prostriedkoch.

Budúce rozšírenie, vrátane možného prijatia UA, MD a krajín západného Balkánu, bude nevyhnutne ovplyvnené aktuálnymi rozpočtovými výzvami EÚ. Okrem tradičných výdavkov bude potrebné zohľadniť splácanie dlhu v rámci programu Next Generation EU, ako aj tlak na nové výdavky a výzvy spojené so získavaním dodatočných príjmov. Štúdie vychádzajúce zo súčasného MFF naznačujú, že finančné dopady vstupu UA, MD a krajín západného Balkánu by boli zvládnuteľné, ak by sa opatrenia zavádzali postupne a existovali finančné limity s cieľom kontroly výdavkov. Tento prístup môže pomôcť zmierniť tlak na rozpočet a zabezpečiť efektívne využitie dostupných zdrojov, podobne ako pri predchádzajúcich rozšíreniach EÚ.²³

Nedávny výskum Hertie School of Government analyzoval scenáre rozšírenia EÚ na základe údajov a pravidiel MFF z roku 2021. Pre prípad vstupu UA do EÚ bol odhadnutý dodatočný ročný výdavok vo výške 13,2 mld. EUR, pričom ďalších 5,8 mld. EUR by si vyžiadal vstup ostatných kandidátskych krajín.

Graf 22: Bilancie platieb krajín EÚ do rozpočtu s predpokladom rozširovania EÚ²⁴

²³ BACHTLER J., MENDEZ C., DOWNES R., Charting a new course for cohesion policy after 2027, 2024, ISBN: 978-1-914241-73-4, Dostupné na: <<https://pure.strath.ac.uk/ws/portalfiles/portal/246984750/Bachtler-et-al-EPRC-2024-Charting-a-New-Course-for-EU-Cohesion-Policy-After-2027.pdf>>

²⁴ LINDNER J., NGUYEN T., What does it cost? Financial implications of the next enlargement, 2023, Dostupné na: <https://www.delorscentre.eu/fileadmin/2_Research/1_About_our_research/2_Research_centres/6_Jacques_Delors_Centre/Publications/20231213_LindnerNguyenHansum_Enlargement.pdf>

Výsledky ukazujú, že v oboch scenároch rozšírenia by boli dopady na čisté rozpočtové bilancie súčasných členských štátov marginálne. Žiadny zo súčasných členských štátov by sa nezmenil z čistého prijímateľa na čistého prispievateľa. Bez uplatnenia prahových hodnôt na obmedzenie dopadov by však viaceré členské štáty čelili výraznému zníženiu alokácií z kohéznej politiky. Redukcie by sa pohybovali od 20 % – 25 % (DK, CY, MT, FR) až po 40 % – 50 % (DE, FI), čo podčiarkuje dôležitosť kontrolných mechanizmov pri plánovaní rozpočtových dopadov rozšírenia.

Podrobnejšiu analýzu dopadov rozšírenia na alokácie v rámci kohéznej politiky vypracovala Konferencia periférnych prímorských regiónov Európy, ktorá porovnáva scenár bez rozšírenia so scenárom „postupného rozšírenia“, ktorý predpokladá, že krajiny západného Balkánu vstúpia do EÚ ako prvé v roku 2030, počas MFF na obdobie rokov 2028 – 2035. Následne by v roku 2037, počas MFF na obdobie rokov 2036 – 2042, vstúpili UA, MD a GE (v prípade druhého rozširovania EÚ).²⁵

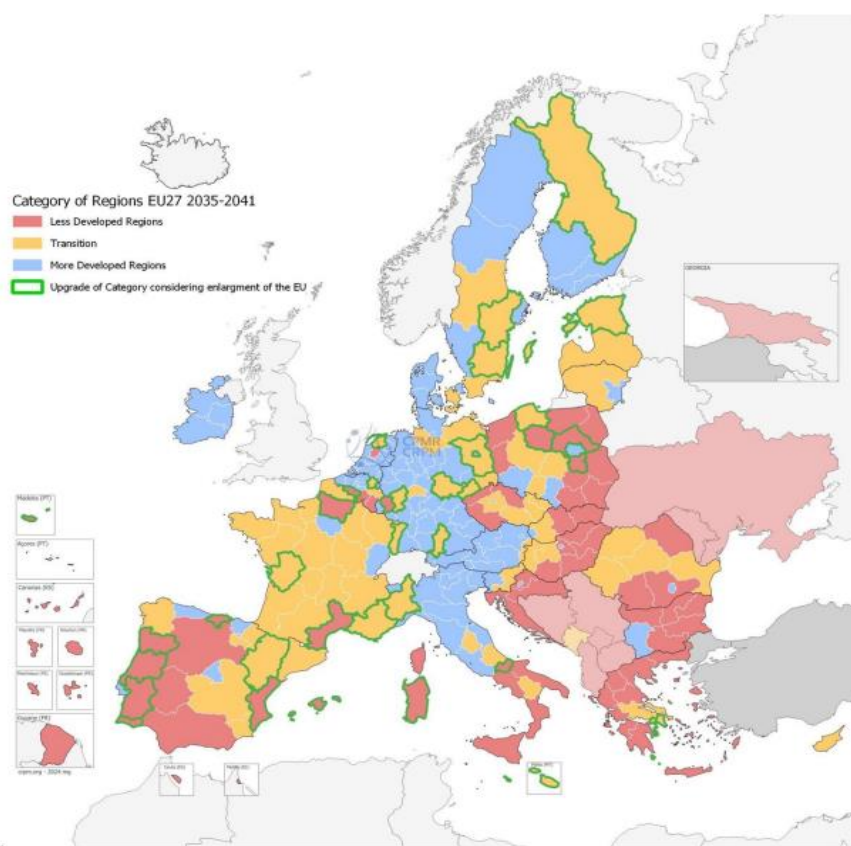
Tabuľka 11: Vplyv potenciálneho 2. rozšírenia EÚ o UA, MD a GE v roku 2037

	Bez rozširovania EÚ	Druhé rozširovanie EÚ
Spolu		
Spolu rozpočet Kohéznej politiky	325 mld. EUR	345 mld. EUR
Priemerná alokácia na obyvateľa	103 EUR	96 EUR
Priemerné HDP na obyvateľa	39 312 EUR	36 675 EUR
Iba regióny aktuálnych členských štátov		
Počet MR, P a VR regiónov*	76/70/96	60/67/115
Minimálne % HDP EÚ priemeru	23%	25%
Maximálne % HDP EÚ priemeru	252%	270%
Medián regionálneho HDP ako % EÚ priemeru	90%	97%

* MR- menej rozvinuté regióny, P- prechodné regióny, VR- viac rozvinuté regióny

²⁵ NUNEZ J., SCHREIBER M., Furthering cohesion in an enlarged Europe: Impacts of enlargement on regional Cohesion Policy allocations, 2024, Dostupné na: <<https://cpmr.org/wpdm-package/cpmr-study-impacts-of-enlargement-on-cohesion-policy-and-the-eu-regions-april-2024/?wpdmdl=37681&ind=1712648197999>>

Obrázok 1: Kategórie regiónov po rozšírení EÚ v období rokov 2035-2041

Zdroj: Nuñez Ferrer J., Schreiber M. T., Moreno, G (2024), "Furthering cohesion in an enlarged Europe: Impacts of enlargement on regional Cohesion Policy allocations"

Na základe predikcie autorov Nuñeza a spol., ktorá predpokladá, že v predchádzajúcom období vstúpili do EÚ zvyšné krajiny Balkánu by vstup UA, MD a GE zvýšil celkový rozpočet Kohéznej politiky približne o 20 mld. EUR. Napriek tomu by alokácia rozpočtu na obyvateľa klesla o 7 EUR. Tento pokles je dôsledkom štatistického efektu, pri ktorom by sa až 48 % regiónov EÚ (vrátane balkánskych štátov) ocitlo s HDP na obyvateľa nad priemerom EÚ, v porovnaní so 40 % v scenári bez rozšírenia. Tento posun by výrazne ovplyvnil viaceré regióny, najmä v PT a EE, ako aj v častiach DE, FI, SE, FR, ES, IT a PL. Celé západné Slovensko by sa podľa predikcií v období 2035 – 2041 zaradilo do kategórie prechodných regiónov, a to aj v prípade, že UA do EÚ nevstúpi.

Podobnú štúdiu zrealizovali Zsolt Darvas a Juan Mejino- López z európskeho think-tanku Bruegel, ktorá sa zaoberala dopadmi rozšírenia EÚ o krajiny východnej Európy a západného Balkánu na MFF EÚ 2021 – 2027. Autori simulovali, ako by vyzeral rozpočet EÚ, keby tieto krajiny už boli členmi. Štúdia potvrdila závery predchádzajúcich analýz – rozpočet EÚ by vzrástol, pričom rozpočet Kohéznej politiky by sa zvýšil zo 393 mld. EUR na 491 mld. EUR. Noví členovia EÚ by sa stali čistými prijímateľmi finančných prostriedkov, avšak žiadna z aktuálnych členských krajín by nezmenila svoj status z čistého prijímateľa na čistého prispievateľa.

Autori argumentujú, že hoci by sa niektoré členské štáty museli vzdať časti prostriedkov z MFF, tento pokles by bol menší ako rozdiel v alokáciách medzi obdobiami rokov 2014 – 2020 a 2021 – 2027. Navyše, benefity z rozšírenia EÚ by ekonomicky vykompenzovali znížený balík z rozpočtu pre členské štáty.²⁶

Podľa modelového prepočtu IDRP, ktorý bol založený na aktuálnych údajoch z programového obdobia 2021 – 2027, by SR po aktualizácii údajov zaznamenala nárast Národnej obálky (príspevky z Kohézneho fondu, Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu rozvoja vidieka) o 16,23 % (z 12,6 na 14,64 mld. EUR). Analýza IDRP sa zaoberala vývojom Národnej obálky SR v rámci štyroch scenárov:

- zachovanie súčasného počtu členských štátov EÚ, pričom by došlo iba k aktualizácii údajov;
- rozšírenie EÚ o krajiny západného Balkánu: AL, BA, ME, RS, MK;
- rozšírenie EÚ o UA;
- rozšírenie EÚ o UA a krajiny západného Balkánu.

Tabuľka 12: Zmena Národnej obálky pri rôznych scenároch rozšírenia EÚ

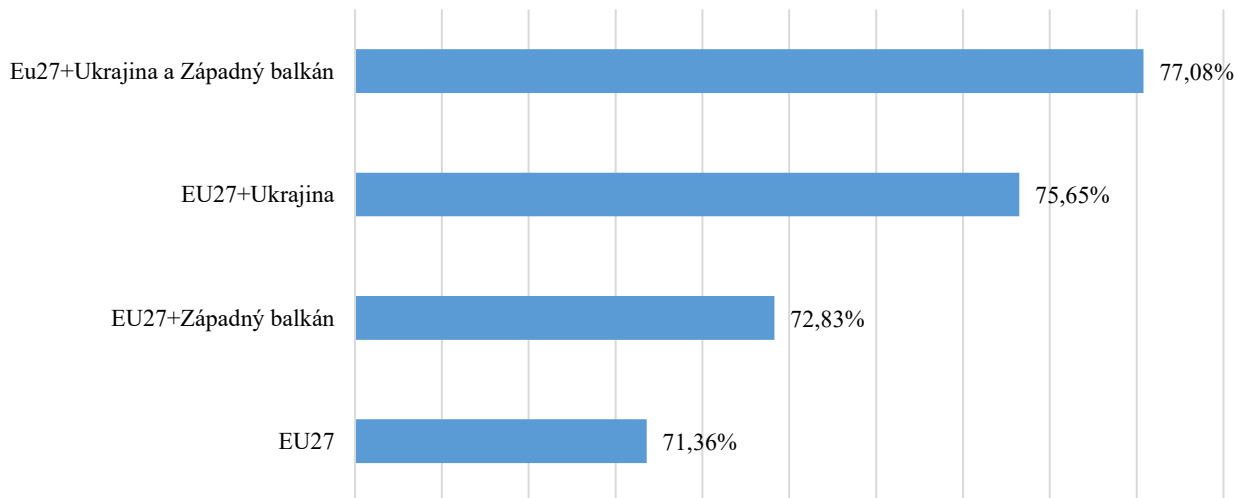
	Národná obálka
EÚ 27 aktualizácia	14,638 mld. €
EÚ 27 + Balkán	14,165 mld. €
EÚ 27 + UA	13,074 mld. €
EÚ 27 + Balkán a UA	12,571 mld. €

Zdroj: IDRP

SR by v aktuálnom programovom období zaznamenala najväčší pokles, ak by UA a krajiny západného Balkánu vstúpili do EÚ súčasne. Je však dôležité poznamenať, že tieto predpoklady vychádzajú z hypotézy, že tieto krajiny by boli členmi EÚ už teraz. Pri uvedených krajinách však musíme zohľadniť časový horizont ich vstupu do EÚ, ktorý je pravdepodobne desať a viac rokov. Ak by sa počas tohto obdobia ich HND začal približovať k priemeru EÚ, dopad na Národnú obálku by bol nižší.

²⁶ DARVAS Z., MEJINO – LOPEZ J., What enlargement could imply for the European Union's budget, 2024, Dostupné na: < <https://www.bruegel.org/analysis/what-enlargement-could-imply-european-unions-budget> >

Graf 23: Percento HND SK na obyvateľa v porovnaní s priemerom EÚ

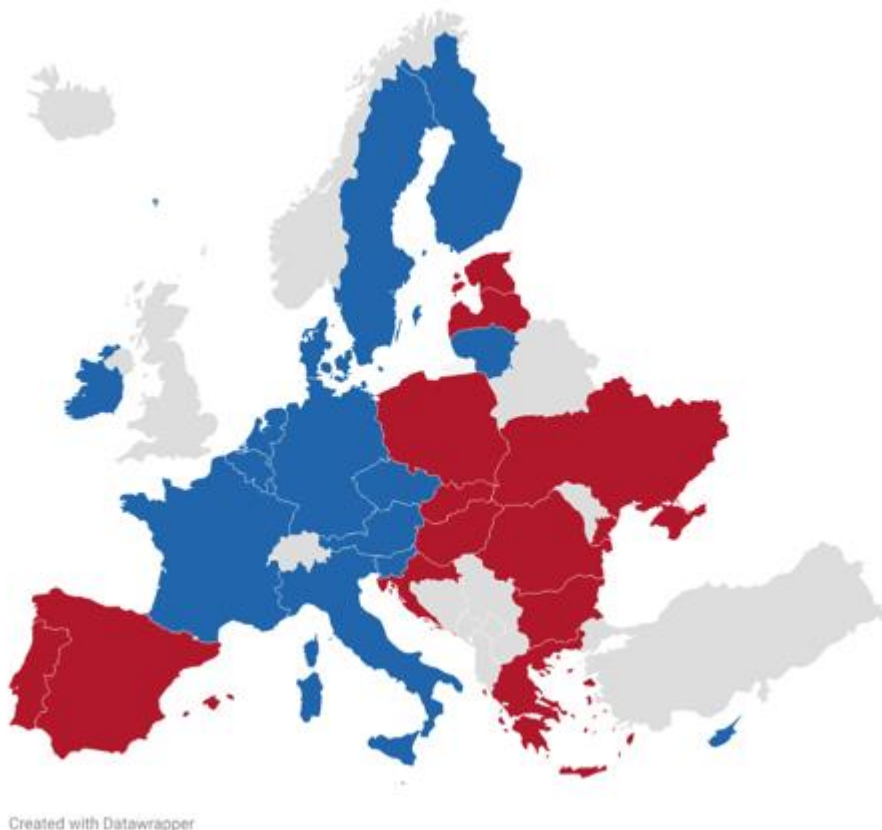

Zdroj: IDR P

SR pri všetkých scenároch nedosahuje ani 80 % priemeru EÚ v HND na obyvateľa. Preto môžeme predpokladať, že SR nehrozí pozícia čistého prispievateľa do rozpočtu EÚ (krajiny ktoré dosiahnu 90% priemeru EÚ strácajú nárok na finančné prostriedky z Kohézneho fondu).

V scenári rozšírenia EÚ o UA by o nárok na Kohézny fond prišli krajiny: CZ (92,71 % HND), CY (90,78 % HND), LV (90,72 % HND), MT (96,70 % HND) a SI (93, 41% HND). Na druhej strane nárok by pravdepodobne udržalo ES (89,70 % HND) a získala UA (35,60 % HND).

Obrázok 2: Oprávnenosť na Kohézny fond v prípade rozšírenia EÚ o UA

Zdroj: IRDP, červenou farbou sú označené krajiny, ktoré majú nárok na príspevky z Kohézneho fondu

IDRP odporúča ponechať súčasnú štruktúru (kritéria) výpočtu Národnej obálky. Zvyšovanie váhy ostatných kritérií, ako sú produkcia CO₂, miera nezamestnanosti či vzdelanostná úroveň, by mohlo viesť k ďalšiemu znižovaniu alokácie pre SR. Preto je v záujme SR podporiť zachovanie aktuálnych váh ukazovateľov a ponechanie minimálnej alokácie, ktorá je vyjadrená ako percento z alokácie z predošlého programového obdobia (tzv. safety net). Táto safety net zabezpečí, že SR nepríde o výrazné finančné prostriedky v prípade výrazných zmien v koeficientoch, ktoré určujú výšku príspevku.

SR by malo k rozširovaniu EÚ pristupovať strategicky, zohľadňujúc nielen finančné dopady, ale aj širšie ekonomické, bezpečnostné a geopolitické prínosy. Postupný vstup krajín západného Balkánu by znamenal relatívne mierny pokles kohéznych fondov (-3,23 %), zatiaľ čo súčasné rozšírenie o tieto krajiny spolu s UA by viedlo k výraznejšiemu zníženiu finančných prostriedkov (-14,12 %). Napriek tomu je potrebné vnímať aj pozitívne efekty, ako sú nové obchodné a investičné príležitosti, posilnenie stability v regióne či lepšia prepojenosť trhov, ktoré môžu dlhodobo priniesť ekonomický rast a posilniť postavenie SR v rámci EÚ.

Zoznam bibliografických odkazov

AKHVLEDIANI T., MOVCHAN V., *The Impact of Ukraine's Accession on the EU's Economy*, 2024, ISSN 2228-2068, Dostupná na: [ICDS_Policy_Paper_The_Impact_of_Ukraines_Accession.pdf](https://icds-policy-paper-the-impact-of-ukraines-accession.pdf);

BACHTLER J., MENDEZ C., DOWNES R., *Charting a new course for cohesion policy after 2027*, 2024, ISBN: 978-1-914241-73-4, Dostupné na: <https://pure.strath.ac.uk/ws/portalfiles/portal/246984750/Bachtler-et-al-EPRC-2024-Charting-a-New-Course-for-EU-Cohesion-Policy-After-2027.pdf>;

DARVAS Z., DABROWSKI M., GRABBE H., MOFFAT L. L., SAPIR A., ZACHMANN, G. *The impact on the European Union of Ukraine's potential future accession*. Dostupné na: Bruegel: <https://www.bruegel.org/system/files/2024-04/Report%2002.pdf>

DARVAS Z., MEJINO – LOPEZ J., *What enlargement could imply for the European Union's budget*, 2024, Dostupné na: <https://www.bruegel.org/analysis/what-enlargement-could-imply-european-unions-budget>;

EUROPEAN PARLIAMENT, *Ukrainian agriculture From Russian invasion to EU integration*, 2024, PE 760-432, Dostupné na: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/760432/EPRS_BRI\(2024\)760432_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/760432/EPRS_BRI(2024)760432_EN.pdf);

HANNAF C., MAROUANI M., *Social integration of Syrian refugees and their intention to stay in Germany* 2023, DOI: 10.1007/s00148-022-00913-1, Dostupné na: <https://link.springer.com/article/10.1007/s00148-022-00913-1>;

GRIEVESON R., BRANIMIR J., KOSMEHL M., LANDESMANN M., PINDYUK O., TVERDOSTUP M., WEISS S., *Outlier or not? The Ukrainian economy's preparedness for EU accession*, 2023, DOI 10.11586/2023087, Dostupné na: <https://wiiw.ac.at/outlier-or-not-the-ukrainian-economy-s-preparedness-for-eu-accession-dlp-6704.pdf>;

KOCHNEV R., KOSMEHL M., LANDESMANN M., MAUCORPS A., MOSHAMMER B., WEISS S., *Ukraine's economic reconstruction. Addressing territorial inequalities, consolidating regional policy and reaping the benefits of EU integration*, 2023, DOI 10.11586/2023088, Dostupné na: <https://wiiw.ac.at/ukraine-s-economic-reconstruction-addressing-territorial-inequalities-consolidating-regional-policy-and-reaping-the-benefits-of-eu-integration-dlp-6718.pdf>

KOSYAKOVA Y., *Labour market integration of Ukrainian refugees: An international perspective*, 2024, ISSN 2195-2655, Dostupné na: <https://doku.iab.de/forschungsbericht/2024/fb1624en.pdf>;

LINDNER J., NGUYEN T., *What does it cost? Financial implications of the next enlargement*, 2023, Dostupné na: https://www.delorscentre.eu/fileadmin/2_Research/1_About_our_research/2_Research_centres/6_Jacques_Delors_Centre/Publications/20231213_LindnerNguyenHansum_Enlargement.pdf;

NEYTER R., ZORYA S., *Agricultural War Damages, Losses and Needs Review*, 2024, PE 191-836, Dostupné na: https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/02/RDNA3_eng.pdf;

NUNEZ J., SCHREIBER M., *Furthering cohesion in an enlarged Europe: Impacts of enlargement on regional Cohesion Policy allocations*, 2024, Dostupné na: <https://cpmr.org/wpdm-package/cpmr-study-impacts-of-enlargement-on-cohesion-policy-and-the-eu-regions-april-2024/?wpdmmdl=37681&ind=1712648197999>;

PAVELEKOVÁ L., *Dátová stopa cudzincov s poskytnutým dočasným útočiskom na Slovensku*, Inštitút správnych a bezpečnostných analýz – Odbor analýz a prognóz, 2025; Dostupné na: <https://www.minv.sk/?institut-spravnych-bezpecnostnych-analyz-isba>

VISITUKRAINE.TODAY, *Diia City: What is it, how much tax do you have to pay, and how do you switch to this legal regime?*, 2024, Dostupné na: <https://visitukraine.today/blog/5145/diia-city-what-is-it-how-much-tax-do-you-have-to-payandhowdoyouswitchtothislegalregime?srsId=AfmBOoo5DsxEi7NAmRPenmFu8V73p90vZNSP5uUIY5suvaPn6TnMGX#what-is-diia-city>;

Správa o výsledku kontroly NKÚ, *Darovanie hnutel'ného majetku vojenskej povahy Ukrajine*, 2024, Dostupné na: <https://www.nku.gov.sk/documents/d/nku/darovanie-hnutelneho-majetku-vojenskej-povahy-ukrajine-pdf>

Zoznam použitých skratiek

AL	– Albánsko
BA	– Bosna a Hercegovina
BG	– Bulharsko
CEF	– Connecting Europe Facility (Nástroj na prepájanie Európy)
CO ₂	– Oxid uhličitý
CPMR	– Conference of Peripheral Maritime Regions (Konferencia periférnych námorných regiónov)
CY	– Cyprus
CZ	– Česko
DCFTA	– Deep and Comprehensive Free Trade Area (Prehĺbená a komplexná zóna voľného obchodu)
DE	– Nemecko
DK	– Dánsko
DOT	– Dozor dopravnej prevádzky
DPFO	– Daň z príjmu fyzických osôb
DPH	– Daň z pridanej hodnoty
EE	– Estónsko
EK	– Európska komisia
ES	– Španielsko
EÚ	– Európska únia
EXIMBANKA SR	– Exportno – importná banka Slovenskej republiky
FR	– Francúzsko
FI	– Fínsko
GE	– Gruzínsko
HDP	– Hrubý domáci produkt
HND	– Hrubý národný dôchodok
HS6	– Šesťmiestny kód v rámci Harmonizovaného systému
HU	– Maďarsko
IDRP	– Inštitút digitálnych a regionálnych politík
IFP	– Inštitút finančnej politiky
IHA	– Inštitút hospodárskych analýz
IOM	– Medzinárodná organizácia pre migráciu
IS ECU	– Informačný systém evidencie cudzincov
ISP	– Inštitút sociálnej politiky
IS REGOB	– Informačný systém register obyvateľov SR
IKT	– Informačné a komunikačné technológie
IT	– Taliansko

IZA – Inštitút zdravotných analýz

MD – Moldavsko

MD SR – Ministerstvo dopravy Slovenskej republiky

ME – Čierna Hora

MFF – Multiannual Financial Framework of the EU (Viacročný finančný rámec EÚ)

MF SR – Ministerstvo financií Slovenskej republiky

MK – Severné Macedónsko

MPRV SR – Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky

MPSVaR SR – Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky

MŠVVaM SR – Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a mládeže Slovenskej republiky

MT – Malta

MV SR – Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky

MZ SR – Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky

NKÚ – Národný kontrolný úrad

OFZ Istebné – Oceliarske firmy Závod Istebné

OSN – Organizácia Spojených národov

OZT – Oznamovacia a zabezpečovacia technika

PL – Poľsko

PT – Portugalsko

PZI – Priame zahraničné investície

RFO – Register fyzických osôb

RO – Rumunsko

RS – Srbsko

SE – Švédsko

SI – Slovinsko

SR – Slovenská republika

SZU – Slovenská zdravotnícka univerzita

ŠÚ SR – Štatistický úrad Slovenskej republiky

TKD – terminál kombinovanej dopravy

TR – Turecko

UA – Ukrajina

UNICEF – United Nations International Children's Emergency Fund (Detský fond Organizácie Spojených národov)

ÚPPVL – Úrad podpredsedu vlády SR pre Plán obnovy a znalostnú ekonomiku

ÚPSVaR – Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny

USA – Spojené štáty Americké

USS – U.S. Steel (oceliarska spoločnosť)

WGI – Worldwide Governance Indicators (Svetové ukazovatele správy vecí verejných)

WHO – Svetová zdravotnícka organizácia

ZSSK – Železničná spoločnosť Slovensko

ŽKV – Železničné koľajové vozidlo

ŽSR – Železnice Slovenskej republiky

Zoznam neuzavretých bilaterálnych dohôd s UA

- **MF SR** – návrhu Protokolu medzi vládou Slovenskej republiky a Kabinetom ministrov Ukrajiny, ktorým sa mení Zmluva medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Ukrajiny o hraničných priechodoch na spoločných štátnych hraniciach podpísanej 15. júna 1995 v Kyjeve;
- **MPSVR SR** – Dohoda medzi Kabinetom ministrov Ukrajiny a vládou Slovenskej republiky o spolupráci pri výmene informácií o pracovnej migrácii;
- **MPSVR SR** – Dohoda medzi Ukrajinou a Slovenskou republikou o zmenách a doplneniach Zmluvy medzi Ukrajinou a Slovenskou republikou o sociálnom zabezpečení;
- **MV SR** – Dohoda medzi Kabinetom ministrov Ukrajiny a vládou Slovenskej republiky o spolupráci v oblasti boja proti trestnej činnosti;
- **MV SR** – Dohoda medzi Ukrajinou a Slovenskou republikou o spolupráci pri kontrole osôb, vozidiel a tovaru na spoločných hraničných priechodoch;
- **MZVEZ SR** – Dohoda medzi Kabinetom ministrov Ukrajiny a vládou Slovenskej republiky o zmenách a doplneniach Dohody medzi Kabinetom ministrov Ukrajiny a vládou Slovenskej republiky o umiestnení a udržiavaní diplomatických misií Ukrajiny v Slovenskej republike a Slovenskej republiky na Ukrajine;
- **ÚPPVL SR** – Dohoda medzi Kabinetom ministrov Ukrajiny a vládou Slovenskej republiky o technickej a finančnej spolupráci;